

เอกสารเล่มเล็กชุด ตลาดนัดจัดการความรู้เยาวชน
พลิกพื้นพลังท้องถิ่น”

“พลังเยาวชน

“เรื่องเล่าของคนรักถิ่น”

ทวีศักดิ์ สุวรรณชนะ

วิโรจน์ วงศ์เสนา

นรินทร์ กำนุ

ที่ปรึกษา คุณทรงพล เจตนาวณิชย์
ผู้อำนวยการสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข
(สรส.)

จัดทำโดย สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)

เลขที่ 386/59-60 ซอย 42 ถนนรัชดาภิเษก

แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2513-8823 โทรสาร 0-25138824

สนับสนุนโดย มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

เลขที่ 9 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจตุจักร เขตจตุจักร

กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2544-2513 โทรสาร 0-2544-3896

www.scbfoundation.com

คำนำ

โลกยุคปัจจุบัน กล่าวได้ว่าเป็น **ยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้** (Knowledge-Based Society and Economy) ที่ขับเคลื่อนหรือแข่งขันกันด้วย **"ความรู้"** เป็นปัจจัยสำคัญ การแข่งขันหรือพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อมุ่งไปสู่ความอยู่ดีกินดี และมีความสุข **"ความรู้"** ถือเป็น **"ต้นทุนทางปัญญา"** ที่ต้องสร้าง ยกระดับ รวบรวม จัดระบบ จัดเก็บ โดยให้เข้าถึงง่าย และนำไปใช้ได้ง่าย หรือเรียกว่าต้องมี **"การจัดการความรู้"** (Knowledge Management / KM) เพื่อให้การดำเนินงานของบุคคล องค์กร และเครือข่าย บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีคุณค่า มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) ทำหน้าที่หนุนเสริมการกลไกการทำงานของชุมชนท้องถิ่น ให้มีขีดความสามารถในการนำแนวคิด หลักการ และเครื่องมือการจัดการความรู้ไปใช้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

เอกสารเล่มเล็กชุด **ตลาดนัดจัดการความรู้เยาวชน “พลังเยาวชนพลิกฟื้นพลังท้องถิ่น”** สรส.จัดทำขึ้นเพื่อ (1) บันทึกร่องรอยการเรียนรู้ร่วมกันของเด็ก เยาวชน ครอบครัว ชุมชน กลไก และหน่วยบ่มเพาะเด็กและเยาวชน (2) นำเสนอบทเรียน องค์ความรู้ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น ให้สามารถอยู่ในชุมชนได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี (3) นำเสนอวิธีการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ของเด็กและเยาวชน ในชุมชนท้องถิ่นท่ามกลางความหลากหลายของบริบทและเครือข่ายปฏิบัติการ (4) นำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (best practice) ที่เป็นนวัตกรรมสังคมในการบ่มเพาะเด็กและเยาวชน ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภายใต้การดำเนินงานของโครงการและพื้นที่เครือข่ายอื่นๆ

สรส. ขอขอบพระคุณแกนนำชุมชน ภาคิพันธ์มิตร และผู้ที่มีส่วนสนับสนุน และเกี่ยวข้องในการกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทุกท่าน

สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)

แนะนำโครงการ

เอกสารเล่มเล็กชุด “ตลาดนัดจัดการความรู้เยาวชน: พลังเยาวชนพลิกฟื้นพลังท้องถิ่น” จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเอกสารประกอบการประชุม “ตลาดนัดจัดการความรู้เยาวชน: พลังเยาวชนพลิกฟื้นพลังท้องถิ่น” วันที่ 29-30 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงแรมฟ้าฝั่งสปอร์ตริสอร์ท จังหวัดขอนแก่น

คณะทำงานพื้นที่ภาคอีสานได้ทำการคัดสรรโครงการและเรื่องราวที่น่าสนใจจากการทบทวนสถานการณ์เด็กและเยาวชนภาคอีสาน (Situation Analysis) และเรื่องราวดี ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป้าหมาย ด้วยการเยี่ยมชมศึกษาพื้นที่ พุดคุยเพื่อถอดบทเรียนเด่นจากโครงการหรือ เรื่องราวที่ได้คัดสรรแล้ว พร้อมกับเขียนออกมาเป็นเอกสารเรื่องเล่า เร้าพลัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความรู้ที่มีอยู่ในบุคคลและกลุ่มคนให้ชัด พร้อมกับกระตุ้นการเรียนรู้ของกลุ่มเด็กเยาวชนและภาคส่วนต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสริมศักยภาพเยาวชน

โครงการส่งเสริมการจัดการความรู้ของเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น (4 ภาค) ดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือของสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา มูลนิธิสยามกัมมาจล และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนมีขีดความสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี สามารถสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง ครอบครัว ชุมชน และมีศักยภาพที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง อีกประการที่สำคัญคือ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนในการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาเด็ก เยาวชน ในท้องถิ่น รวมทั้งเกิดเครือข่ายการจัดการความรู้ในเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บนเส้นทางชีวิต “ประชา สุขโต” ผมเป็นคนบ้านนอก เล่าเรื่องโดย อาจารย์นรินทร์ คำนุ	5
การเดินทางกลับคืนสู่อ้อมกอดแผ่นดินแม่ของ “วิโรจน์ วงศ์เสนา” เล่าเรื่องโดย ทวีศักดิ์ สุวรรณชนะ	25
การเดินทางตามความฝันของ “อนุพงษ์ แก้วหาวงษ์” เล่าเรื่องโดย ทวีศักดิ์ สุวรรณชนะ	38
การเดินทางกลับสู่แผ่นดินอันอุดมสมบูรณ์ของ “อานัฐ หาญชนะ” เล่าเรื่องโดย วิโรจน์ วงศ์เสนา	51
กว่าจะได้เป็น “ครูต้อง” กับศูนย์การเรียนรู้ที่กินได้ เล่าเรื่องโดย อาจารย์นรินทร์ คำนุ	64

บนเส้นทางชีวิต

“ประชา สุขโธ”: ผมเป็นคนบ้านนอก

เล่าเรื่องโดย อาจารย์นรินทร์ คำนุ

ประชา สุขโธ

ผู้เขียนได้รับข่าวทางโทรศัพท์จากพี่อ้อย ซึ่งเป็นผู้ประสานภาคอีสานงานของสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข ให้ไปช่วยถอดบทเรียนกลุ่มเยาวชนกลุ่มหนึ่งที่ตำบลกันตวจระมวล จังหวัดสุรินทร์ แรกๆ ที่รับปากช่วยงานนี้กับพี่อ้อย ผมก็ตื่นๆ เกร็งๆ อยู่เหมือนกัน เพราะรู้สึกว่าตัวเองเรื่องเวทีในลักษณะนี้นานโขทีเดียว แต่คิดอีกที ก็น่าจะให้

โอกาสตัวเองได้รู้วิทยายุทธ์ ปรับกระบวนการทำ ทบทวนความรู้ ประสบการณ์เก่าๆ มาปิดฝุ่นໃ้ใช้ใหม่อีกสักครั้ง เพราะเชื่อในใจลึกๆ ว่าเนื้อหาจากการถอดประสบการณ์กรณีศึกษาในกลุ่มเป้าหมาย และพื้นที่ต่างๆ คงสร้างประโยชน์ให้กับผู้สนใจได้บ้าง

จังหวัดสุรินทร์ เป็นจังหวัดขนาดกลางในเขตพื้นที่อีสานใต้ มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มอาศัยอยู่ร่วมกัน ในบางหมู่บ้าน มีทั้งคนที่พูดภาษาลาว ภาษาเขมร ภาษาส่วย อยู่ร่วมกันในหมู่บ้านเดียว ที่น่าสนใจประเด็นหนึ่งก็คือ การผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรม การใช้ชีวิต บุญประเพณี แม้กระทั่งภาษา คนที่นี่ ปรับประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมลงตัว เช่น ในเรื่องภาษา ผู้เขียนพบว่า ชาวบ้านที่พูดภาษาส่วย จะสามารถพูดได้ทั้งเขมร และลาวด้วย แม้สำเนียงจะแปลกๆ ไปไม่เหมือนเจ้าของสำเนียงซะทีเดียวแต่ก็น่าสนใจ ในขณะที่ชาวบ้านที่พูดภาษาเขมรเป็นหลัก ก็จะสามารถพูดออกสำเนียงภาษาลาวได้เหมือนกันแต่สำเนียงก็จะไม่ชัดเจนเหมือนเจ้าของภาษาเช่นกัน ส่วนชาวบ้านที่พูดลาวส่วนใหญ่จะเป็นสำเนียงไปทางศรีสะเกษที่มีเสียงสั้นกว่าคนที่พูดลาวในพื้นที่อื่น ๆ และส่วนใหญ่จะพูดภาษาเขมร และส่วยไม่ได้เลย

ผู้เขียนขับรถดูใจผ่านตัวจังหวัดสุรินทร์ไปทางทิศใต้มุ่งสู่อำเภอปราสาท เพื่อไปบ้านของคุณประชา สุขโส ที่บ้านถนนชัย ตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์..... ในตัวเมืองสุรินทร์ ในวันนี้ช่างแตกต่างกับเมืองสุรินทร์ที่ผู้เขียนคุ้นเคย เพราะจริงๆ แล้ว ผู้เขียนก็เป็นคนสุรินทร์เช่นกัน แต่เป็นคนสุรินทร์ผลัดถิ่น สาเหตุที่ผลัดถิ่นก็เพราะเหตุผลเรื่องครอบครัวนั่นเอง หากนึกย้อนไปในอดีตเมื่อซักสิบปีก่อน สุรินทร์เมื่อก่อนเป็นเมืองเล็กๆ เจียบๆ ถนนหนทางในจังหวัดเล็กๆ แต่ก็ไม่ขวักไขว่่วนวายไปด้วยรถลาเหมือนเช่นทุกวันนี้ เดี่ยวนี้อาคารสิ่งก่อสร้าง ร้านรวงต่างๆ ผุดขึ้นเต็มสองข้างทางราวกับดอกเห็ด คนก็เยอะจริงๆ ไม่รู้มาจากไหน หากมองในเชิงการพัฒนา สุรินทร์ค่อนข้างโตเร็ว เงื่อนไขการเติบโต อาจจะมาจากการเป็นเมืองหน้าด่านที่จะผ่านไปประเทศ

กัมพูชา ทางช่องจอม ใครจะไปเที่ยวกัมพูชา ไปซื้อหาสินค้าที่เป็นของป่า ก็ต้องไปที่ช่องจอม ประกอบกับสุรินทร์เป็นจังหวัดที่เป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิแหล่งใหญ่ที่ขึ้นชื่อของอีสานใต้จังหวัดหนึ่ง ทำให้สุรินทร์มีนายทุนซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานะดี ประกอบกิจการเกี่ยวกับโรงสีขนาดใหญ่ค่อนข้างมาก คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสุรินทร์ที่ร่ำรวยมีฐานะส่วนใหญ่เติบโตจากธุรกิจโรงสีข้าว รับซื้อข้าว และพัฒนาสู่ธุรกิจอื่นๆ อาทิพื้ต่างๆ ทั้งนักการเมืองท้องถิ่น ส.ส. ล้วนมีพื้นจากคหบดีที่มีฐานะแทบทั้งสิ้น การมีคนกลุ่มนี้อยู่มากทำให้เมืองสุรินทร์เติบโตเร็ว ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ทั้งที่จริงๆ ทุนพื้นที่ในด้านแหล่งทรัพยากร โดยเฉพาะการท่องเที่ยวสุรินทร์มีอยู่น้อยมาก เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ จะมีก็แต่ปราสาทหิน ที่มีประปรายตามอำเภอต่างๆ ไม่เป็นที่รู้จักและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเหมือนเขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ หรือ ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา แต่ที่ขึ้นชื่อพอจะเป็นหน้าตาของจังหวัดได้ก็น่าจะเป็น หมู่บ้านช้าง และงานช้างจังหวัดสุรินทร์

ผู้เขียนขบถถึงอำเภอปราสาทประมาณ แปดโมงเช้า จึงจอดรถโทรศัพท์เช็คเส้นทางกับพี่อ้อ อาจารย์ที่ กศน.สุรินทร์ ซึ่งเป็นผู้นัดหมาย คุณประชาไว้ให้พี่อ้อขอให้เบอร์ติดต่อคุณประชา ซึ่งเป็นหมายเลขโทรศัพท์ของคุณแสงจันทร์สมาชิก อบต.ในหมู่บ้านถึงตรงนี้ผู้อ่านอาจจะสงสัยว่า ทำไมผู้เขียนไม่ขอหมายเลขโทรศัพท์ของคุณประชาโดยตรงเลย ไซ้ไหมครับ....!!???? ที่ผู้เขียนไม่ขอก็เพราะคุณประชาไม่ใช่โทรศัพท์มือถือ ซึ่งเขามีเหตุผลที่น่าฟังเหมือนกันไว้ผมจะเล่าให้ฟังในช่วงต่อไปนะครับเข้าเรื่องกันต่อ.....หลังจากผมติดต่อกับ อบต.แสงจันทร์เรียบร้อยแล้ว ก็ได้ทราบว่า ช่วงเช้าวันนี้กำหนดการตามนัดหมาย

อาจจะต้องเปลี่ยนแปลง เพราะคุณประชาไม่อยู่ ต้องเข้าประชุมประจำเดือนที่อำเภอปราสาท ผมก็เพิ่งทราบวันนี้ว่าคุณประชา ท่านเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แกรมเป็นคนหนุ่มไฟแรงของบ้านถนนชัยชะด้วย ดังนั้นการนัดหมายพูดคุยในช่วงเช้าจึงจำเป็นต้องเลื่อนไปเป็นช่วงบ่ายโดยปริยาย

ผู้เขียนใช้เวลาในขณะที่รอพูดคุยขอความรู้จากคุณประชา ในการขับรถตระเวนดูท้องทุ่งนาบ้านเรือนแถวนั้น ซึ่งท้องนาเต็มไปด้วยความเขียวขจีของข้าวที่กำลังจะเริ่มออกรวง สังเกตดูน้ำท่าในท้องนาแถบจังหวัดสุรินทร์ปีนี้อุดมสมบูรณ์ดีจัง ตามข้างถนนบางที่น้ำยังไหลแรงล้นคันนาเลยก็มี บางแห่งตามหัวสะพานที่น้ำหลากมาก ๆ มีชาวบ้านจับกลุ่มยื่นทอคหน้าสนุก ผู้เขียนถือโอกาสจอดรถดูพักหนึ่ง ปลาที่ชาวบ้านได้ส่วนใหญ่เป็นปลาหลด และปลาดุก (คล้าย ๆ ปลาดตะเพียนแต่ตัวกลมยาวกว่า) ตัวไม่ใหญ่มาก แต่ได้กันคนละมากพอ ดู เล่าถึงตรงนี้ ทำให้อดคิดไม่ได้ถึงชีวิตชาวนา ที่มีเขาความสุขกับผลผลิต (ในปีที่น้ำท่าดี) มีความสุขกับการหาอยู่หากินตามสภาพวิถีชีวิต แม้ไม่ร่ำรวย แต่ก็ไม่อดอยาก ข้าวปลาอาหาร มีให้จับหาอยู่ในท้องทุ่งแม่น้ำลำธาร ต่างกับเราที่เป็นมนุษย์เงินเดือน ถ้าไม่หากิจกรรมงานที่ทำขายตีตื้นตื้นทำเพื่อส่งคัมหมู่บ้านบ้างก็คงน่าเบื่อทีเดียว เพราะเป็นชีวิตในกรอบ ถ้าไม่มีอะไรไหล่ออกมานอกกรอบนอกรั้วบ้าง ก็จะมีชีวิตเป็นมนุษย์เงินเดือนที่แสนน่าเบื่อจริง ๆ

ใกล้ถึงเวลานัดหมายที่นัดกันใหม่ (ประมาณเที่ยง) ผู้เขียนต่อโทรศัพท์ถึง อบต.แสงจันทร์อีกครั้ง เพื่อถามเส้นทางเข้าหมู่บ้าน เส้นทางเข้าหมู่บ้านถนนชัยเข้าได้หลายทางเหมือนกัน แต่ทางที่สะดวกที่สุดคงจะเป็นทางที่ตรงไป อ.กาบเชิง แล้วเลี้ยวซ้ายก่อนถึงแยกไปอำเภอเนงมุด หลังจากเลี้ยวรถลงจากถนนสาย

หลัก ผ่านหมู่บ้าน ผู้เขียนสังเกตเห็นบ้านเรือนของชาวบ้านแถบนี้ อยู่กันอย่าง เรียบง่าย บ้านเรือนไม่สร้างติดกันมากนัก มีพื้นที่ใช้สอยของแต่ละบ้านมากพอสมควร มีทั้งสวนหลังบ้าน บ้างปลูกไม้ประดับ บ้างขายของประปราย ไม่ คึกคัก ไม่วุ่นวายเหมือนหมู่บ้านที่ผู้เขียนอาศัยอยู่ ดูสงบเงียบดีจึง ก่อนเข้า หมู่บ้านมีร้านก๋วยเตี๋ยวเล็ก ๆ อยู่ ผู้เขียนจึงจอร์ับประทานอาหารมื้อกลางวัน ก่อน เพราะผู้ร่วมเดินทาง ซึ่งเป็นเยาวชนที่หมู่บ้านผู้เขียนก็ติดรถมาด้วยสองคน พร้อมภรรยาอีกลูกๆ อีกสองคน คิดไว้ว่างานนี้ หวังมาขอความรู้ และพาเด็ก ๆ มา หาประสบการณ์เรื่องเยาวชนนอกพื้นที่ด้วย ประมาณว่า ยิ่งปีนน้ำเดียวได้นก สองตัว ประมาณนั้น

ผู้เขียนเดินทางมาถึงบ้านถนนชัย หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านเล็กๆ สงบเงียบ ร่มรื่น ต้นไม้หนาทึบ ทั้งไม้จำพวกหมาก ก้อย มะพร้าว คุ้มน้ำน้อย ผู้เขียน พบกับ อบต.แสงจันทร์เป็นคนแรก และอบต.แสงจันทร์ ก็พาผู้เขียนและคณะไป ที่ศาลากลางหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบริเวณตั้งศูนย์สาธิตการตลาด หรือ ร้านสหกรณ์ หมู่บ้านประมาณนั้น มีอาคารเอนกประสงค์ มีศาลาเล็ก ๆ เป็นที่นั่งอ่านหนังสือ ได้ร่มจามจุรีต้นใหญ่แผ่ร่มเงากิ่งก้านสาขาปกคลุมไปทั่วบริเวณ ลักครู่ คนที่เรา นัดคุยก็เดินคุ่มๆ ตรงมาหา

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านประชา สุขโต ของบ้านถนนชัย ตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์คุณประชาเป็นคนหนุ่ม มากกว่าที่ผู้เขียนคาด ไว้ ทำที่สุขุม คุณเป็นคนพูดน้อย แต่ทำทางจริงจัง จริงใจ เป็นบุคลิกที่หากดูเพียง

ภายนอก ก็จะทำให้มองข้ามวิธีคิด วิธีปฏิบัติที่แฝงอยู่ในแววตาที่มุ่งมั่นจริงจัง ผู้เขียนรู้สึกเช่นนี้จริง ๆ เมื่อแรกพบ

ชีวิตในวัยเด็กของ ประชา สุขโต เด็กเลี้ยงควายแห่งบ้านถนนชัย

ประชา สุขโต เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ป.6) จากโรงเรียนบ้านถนนชัยซึ่งเป็นโรงเรียนประจำหมู่บ้าน สมัยเรียนชั้นประถม ประชาสอบได้ที่ 1 มาโดยตลอด พูดได้เต็มปากว่าเป็นเด็กเรียนหนังสือดี แต่หลังจากจบชั้น ป.6 ประชาาก็ไม่ได้ไปเรียนต่อที่ไหน เพราะไม่รู้จะเรียนไปทำไม และรู้สึกเบื่อและจี้จี้เกียจมากกับการเรียนหนังสือในระบบ เด็กในหมู่บ้านในรุ่นเดียวกันประมาณ 22 คนส่วนใหญ่ก็จะไม่เรียนหนังสือต่อ หลังจากเรียนจบชั้น ป.6 ส่วนใหญ่ก็จะไปเลี้ยงควาย มีอยู่ 5 คน ที่ได้มีโอกาสเรียนต่อ คนเหล่านี้ก็จะไปลูกครู ลูกกำนัน ที่มีโอกาสได้เรียนต่อ เขาเหล่านั้นก็ได้หน้าทีการงานดี แต่ก็ต้องออกจากชุมชนไปทำงานที่อื่น ทำงานต่างถิ่น จะกลับมาบ้านก็เฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญๆ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ คนที่ไม่เรียนมีความรู้มากๆ ส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยได้กลับมารับใช้ชุมชนบ้านเกิดของตัวเองถึงตรงนี้...ผู้เขียนคิดเอาเองว่าที่ประชาเบื่อหน่ายกับการศึกษาเล่าเรียนในระบบนั้นอาจจะเป็นจากระบบการศึกษาในขณะนั้นยังขาดการพัฒนาอยู่มาก โดยเฉพาะในโรงเรียนที่ห่างไกลความเจริญ ประกอบกับค่านิยมการศึกษาเล่าเรียน สวนกระแสกับทิศทางการเชื่อและทัศนคติต่อการศึกษของคนในหมู่บ้านในขณะนั้น....

ประชาชนเล่าให้ฟังต่อว่า....การเป็นเด็กเลี้ยงควาย ถือเป็นปกติวิถีของเด็กๆ ในหมู่บ้านในขณะนั้น ที่ใครๆ ก็ต้องเลี้ยง เพราะแต่ละครอบครัวจะมีควายหลายตัว “ควาย” ถือว่าเป็นสัตว์มีคุณ เป็นสัตว์ใช้แรงงานสำคัญของครัวเรือน การทำนาในอดีตต้องใช้แรงงานจากควายในการไถนา คราดนา ควายจึงมีคุณค่ามาก ๆ ในช่วงหลังทำนาเสร็จก็ต้องเอาควายไปเลี้ยงที่ป่าท่าเล ตอนเช้าต้องห่อข้าว เตรียมข้าวเตรียมน้ำออกไปเลี้ยงควาย เด็กเลี้ยงควายก็จะไปหาขิงนกดกปลาไปตามรายทาง ชีวิตเกี่ยวกับธรรมชาติถือว่าได้เรียนรู้ผ่านการเป็นเด็กเลี้ยงควาย หลากหลายเรื่องราว “เด็กบางคนที่ไม่ได้เรียนก็จะไปทำงานก่อสร้างกับผู้ปกครอง ส่วนผมไปไหนไม่ค่อยได้เพราะมารด แพ้แอร์ อยู่บ้านเลี้ยงควายดีกว่า” ประชาชนอกเหตุผลที่ไม่ได้ไปทำงานที่ไหนในช่วงวัยเด็ก “ผมว่าเด็กในเมืองเก่งเข้าสังคม เด็กบ้านนอกไม่ค่อยได้มีโอกาสเข้าสังคม อย่างผมเข้าเมืองครั้งแรกที่ อำเภอปราสาทก็คือ เข้าไปถ่ายบัตรประชาชน แค่นั้นจริง ๆ”

ประชาชนเป็นเด็กเลี้ยงควายอยู่ในหมู่บ้าน 4-5 ปี ได้เรียนรู้วิถีชีวิต เกี่ยวกับธรรมชาติ ร่วมกับเพื่อนเยาวชนมากมาย กระบวนการเรียนรู้ส่วนนี้ถูกปลูกฝังผ่านประสบการณ์การเรียนรู้จริงในชีวิต ผ่านการกำชับเติมเต็มจากผู้ใหญ่ในครอบครัว ทั้งเรื่องการทำนา การเลี้ยงควาย ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาสัตว์อย่างควาย ห้องเรียนนอกชั้นในวิถีชีวิตชนบทได้เติมเต็มคุณค่าความเป็น “เด็กเลี้ยงควาย” ให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมีศักดิ์ศรีให้กับประชาชนค่อนข้างมาก ถึงประเด็นตรงนี้ ผู้เขียนเองคิดว่า สถาบันครอบครัว และกรอบวิถีความเป็นชุมชน หรือบางคนเรียกบริบทความเป็นชุมชน คนอีสานเรียกกันติดปากว่า “เปิงบ้าน” มีความสำคัญอย่างมากในการหล่อหลอมถ่ายทอด ความรู้ของ

หมู่บ้าน ของครอบครัว ตรงนี้ เป็นกลไกการปลูกฝังรูปแบบการดำรงชีพอันดี
งามให้กับลูกหลานของหมู่บ้านให้มีสำนึกรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง มีความ
เคารพต่อธรรมเนียมปฏิบัติของหมู่บ้าน แม้เราเอง จะมองไม่เห็นตัวกลไกที่เป็น
รูปธรรม ในการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตประสบการณ์ของ
หมู่บ้านสู่ตัวบุคคล แต่เราปฏิเสธไม่ได้เลยว่า ความรู้ต่างๆ ถูกส่งผ่านสู่รุ่นต่อรุ่น
ได้เรื่อยมา สร้างคนในหมู่บ้านให้มีคุณภาพ หลอมหลวมเป็นหมู่บ้านที่น่าอยู่
การเรียนรู้วิถีชุมชนเหล่านี้เป็นการเรียนรู้แบบซึมซับ ผู้เรียนได้เรียนแบบไม่รู้เนื้อ
รู้ตัว ผู้สอนก็ไม่ได้ตั้งหน้าตั้งตาสอน ความใกล้ชิดและความต่อเนื่องจึงเป็น
หลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบนี้ หากต้องการเรียนรู้แบบเร่งด่วนและ
ฉาบฉวยก็จะเข้าไม่ถึงอย่างแน่นอน

หลังจากประชาบชั้น ป. 6
และใช้ชีวิตเป็นเด็กเลี้ยง
ควายได้ 4-5 ปี เหมือนชีวิต
ที่อยากจะ เริ่ม โบายบิน
แสวงหากำตอบให้กับตัวเอง
ประชาได้มีโอกาสเข้าไป
ช่วย พี่ ชาย ช่อ ม ร ถ

มอเตอร์ไซค์ หัดปะยาง ซ่อมเครื่อง ล้างเครื่องยนต์ ที่อำเภอปราสาท ประชามี
เพื่อนใหม่ เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เกี่ยวกับชีวิตเด็กในเมืองระดับอำเภอ ได้เห็นภาพวิถี
ชีวิตของคนที่ต้องดิ้นรนขวนขวายหาเงินเพื่อสร้างฐานะ สร้างครอบครัวความ
เป็นอยู่ที่ดี กิจการในช่วงแรกของพี่ชายไปได้ดี ประชาเองก็รู้สึกสนุกกับงานที่

ทำในช่วงนั้น แต่สิ่งที่เห็นภาพชีวิตเมืองก็คือ ความดิ้นรนทำงานหาเงิน “หลายครั้งที่ผมเห็นพี่ชายผม หาทางออกหลังจากการทำงานหนักมาทั้งวันในการซ่อมรถ เขามักจะตั้งวงดื่มเหล้ากับเพื่อน ๆ แล้วก็มาจนไม่ได้สติ บางทีก็ทะเลาะกับเมีย เป็นภาพที่เห็นจนชินตา” ประชาบอกว่า การดื่มเหล้าดูเหมือนจะเป็นทางออกในการระบายความเหน็ดเหนื่อยของคนทำงานหนัก ประชาคิดเช่นนั้น แต่มันไม่มีผลอะไรเลย มีแต่ผลเสียมากกว่า ทั้งทำลายสุขภาพ ควบคุมสติไม่ได้ และประชาเองก็ไม่เคยใช้เหล้าสุรา ยาเสพติดใดๆ ในการแก้ไขปัญหาคือ เป็นการบั่นทอนชีวิตและสุขภาพตัวเองมากกว่า ตรงนี้เป็นบทเรียนที่ประชาได้สรุปจากการเห็นชีวิตของพี่ชาย ที่มักใช้สุราเป็นเครื่องระบายความเหน็ดเหนื่อยว่า มันมีผลร้ายมากกว่าผลดีอย่างแน่นอน

ประชาได้เพื่อนที่อำเภอปราสาท มีไปเที่ยวความงานบุญกับเพื่อนบ้าง ได้เรียนรู้ชีวิตในเมือง หาเที่ยวเตร่ตามประสาเด็กวัยรุ่นบ้านนอก แต่ก็ไม่เคยคือเกรงกินเหล้า เสพยา เพราะนั่นไม่ใช่นิสัยของประชาเลย “อาจจะเป็นปมของผมในวัยเด็ก ที่ผมเห็นการกินเหล้าเมา ของพ่อ และพี่ชายมาตั้งแต่เด็ก ผมไม่ชอบและปฏิเสธมาโดยตลอด” ประชายังคงไปๆ มาๆ ระหว่างร้านซ่อมรถของพี่ชาย และบ้านเกิดที่บ้านถนนชัย ในฤดูหนาว และเกี่ยวข้าวประชาก็ยังคงกลับมาเป็นกำลังสำคัญของครอบครัวเช่นเคย รายได้จากการซ่อมรถ และรายได้จากการขายข้าวบางส่วนในแต่ละปี ประชาให้แม่เก็บทั้งหมด เก็บไว้เพียงสำหรับซื้อรองเท้า “สตาร์ท” ตะปูตะบอลคู่เดียว

ในช่วงอายุประมาณ 20 ปี ประชาเคยเปิดร้านซ่อมรถมอเตอร์ไซค์เป็นของตัวเอง แต่ก็ทำได้พักเดียว เพราะคิดว่ามันไม่ใช่ตัวเอง ประชาชื่นชอบกีฬาฟุตบอลเป็นชีวิตจิตใจ บางครั้งก็ต้องเดินสายไปแข่งฟุตบอลกับเพื่อนไม่มีเวลามาคูแลร้านซ่อมรถมอเตอร์ไซค์ ในที่สุดก็ต้องปิดกิจการไป ทำให้ประชาย้ายกลับมาอยู่บ้านอีกครั้งหนึ่ง และเริ่มทำงานให้ชุมชนอย่างจริงจัง ในช่วงนั้น ทั้งงานโรงเรียน งานวัด งานหมู่บ้าน ประชาธิบาสาออกหน้าพาเพื่อนและเด็กรุ่นน้องทำกิจกรรมเรื่อยมา

**อะไรคือ...ระบบพี่สอนน้องในกลไกชุมชน...!!! ??? และอะไรคือ....
สโมสรถนนชัย FC ..!???....**

เป็นเรื่องน่าประหลาดใจสำหรับผู้เขียนที่ทราบจากประชาว่า กลไกการทำงานของชุมชน ระบบการปลูกฝังทัศนคติการทำงาน ของชุมชนที่ส่งผ่านมายังกลุ่มเด็กและเยาวชนของบ้านถนนชัยยังทำหน้าที่อยู่อย่างแข็งขัน และปราศจากการหนุนเสริมจากองค์กรจากภายนอกมาโดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ผู้เขียนเชื่อว่าระบบการปลูกฝังค่านิยมการทำงานเพื่อหมู่บ้านซึ่งเป็นคำตอบของเรื่องงานจิตอาสาที่เราพูดๆ กันอยู่ ของเด็กและเยาวชนบ้านถนนชัยยังคงยืนหยัดท้าทายกระแสโลกาภิวัตน์ที่นำพาทุนนิยมที่ซ่อนเร้นความเห็นแก่ตัว การเอารัดเอาเปรียบ การแข่งขันได้อย่างน่าประหลาดใจ แม้กระบวนการดังกล่าวจะต้องได้ลำบาก แต่ก็ประจักษ์ชัดด้วยวิถีคิดและผลงานบางส่วนที่ประชาพาน้องๆ เยาวชน

ของหมู่บ้านทำสานต่อกันมา ทั้งประเพณีกวนข้าวทิพย์ ประเพณีลอยกระทง และกิจกรรมทุกอย่างตามบุญประเพณี ทุกคนในหมู่บ้านจะต้องมาช่วยกันทำงาน ตามที่ตนเองถนัด “ผมเชื่อว่าที่จริงแล้ว ทั้งเยาวชน ทั้งผู้ใหญ่ทำกิจกรรมได้ทุกอย่าง ขอแค่มีคนกระตุ้น และเราต้องใช้คนให้เป็น ที่สำคัญจะต้องให้ทุกคนรู้จัก คัดสินใจทำงานได้เองโดยไม่ต้องรอให้ใครมาสั่งงาน”

ระบบปลูกฝังเยาวชนรุ่นใหม่ของบ้านถนนชัยนอกจากจะมีครอบครัว เป็นเบ้าหลอม ยังมีแกนนำเยาวชนอย่างประชาที่คอยบอกสอนน้อมถึงวิธีการทำงาน ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา การรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งระบบเหล่านี้ประชาที่ถูกลูกสอนมารุ่นต่อรุ่นเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ ประชายังสามารถ มองภาพเชิงกระบวนการ ทำงานได้อย่างเข้าใจ โดยเฉพาะในกิจกรรมของ หมู่บ้าน จากตรงนี้ผู้เขียนคิดว่า มัน สะท้อนภาพวิธีคิดเชิง ระบบ ที่มันไม่ได้เกิดขึ้นง่ายๆ

ในตัวบุคคลที่เติบโตขึ้นมาในโลกทุนนิยมอย่างยุคปัจจุบัน วิธีคิดและวิธีทำงานที่ สอดรับกันเชื่อมโยงกันเป็นกิจกรรมของหมู่บ้าน โดยมีประชาเป็นคนคอยกระตุ้น ให้คิด กระตุ้นให้ทำ ประชาสัมพันธ์ให้ทราบผ่านเสียงตามสายหอกระจายข่าว ของชุมชน แม้แต่ในเวทีการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน เขาก็จะทำหน้าที่ เป็นคุณอำนวยกระตุ้นให้ชาวบ้าน ให้เยาวชนได้ขบคิดหาวิธีการทำงาน แบ่งงาน

แบ่งหน้าที่กันทำตามกำลังความสามารถของแต่ละคน แต่ละคนเองก็รู้หน้าที่ รู้
กติกาการทำงานเป็นอย่างดี

สโมสร “ถนนชัย FC” เป็นชื่อสโมสรฟุตบอลในหมู่บ้านเล็กๆ แห่งนี้ ที่
ประชาชนเอ่ยถึงอย่างภาคภูมิใจว่าใครๆ ในแถบอำเภอปราสาท อำเภอแฉ่งมุด อำเภอ
กาบเชิง ต้องรู้จัก “นอกจากกิจกรรมตามบุญประเพณี งานบ้าน งานวัด ที่ผมพา
เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมมาโดยตลอด หมู่บ้านเรามีสโมสรฟุตบอลท้องถิ่น ชื่อ
สโมสร ถนนชัย FC ที่เดินสายแข่งฟุตบอลทุกนัด ไม่ว่าจะงานใหญ่งานน้อยเราไป
ร่วมกิจกรรมหมด” เนื่องจากกีฬาฟุตบอลเป็นกีฬาที่ประชาชนชื่นชอบเป็นชีวิตจิตใจ
และเป็นกิจกรรมสันตนาการที่เด็กๆ ในหมู่บ้านให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ใน
ทุกเย็นหลังว่างเว้นจากกิจกรรมการงาน ประชากรก็จะพาเด็กและเยาวชนของ
หมู่บ้านซ้อมฟุตบอล จัดทีมไว้ร่วมลงแข่งตามงาน หรือ กิจกรรมที่ทางภาครัฐจัด
ให้มีการแข่งขัน ประชากรพาเด็กไปแข่งขันทุกนัด ทุกรายการที่รู้จักและอยู่ไม่ไกล
เกินกว่าจะสามารถเดินทางไปร่วมได้ **ฟุตบอลไม่ได้สอนแค่เราต้องชนะ แต่
ฟุตบอลสอนให้เรารู้จักความสามัคคี รู้จักความรับผิดชอบ การเป็นน้ำหนึ่งใจ
เดียวกัน ฟุตบอลเป็นพื้นที่ของการแสดงออกของกลุ่มเยาวชนได้เป็นอย่างดี**

“จิตอาสา” สร้างได้อย่างไรในชุมชน

สโมสรถนนชัย FC ได้รับการตอบรับทั้งจากเยาวชนในหมู่บ้าน และ ผู้ปกครองของเด็กเป็นอย่างดี ก็พายุฟุตบอลจึงไม่ได้มีความสำคัญเพียงแค่ เครื่องมือการทำงานกับเด็กเท่านั้น ก็พายุฟุตบอลยังเป็นสื่อกลางและตัวประสาน ให้ผู้ปกครองของเด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมหลายๆ อย่าง เริ่มตั้งแต่การสนับสนุนงบประมาณ การไปร่วมกิจกรรมด้วย และจุดหนึ่งที่ทำให้ฟุตบอลของบ้านถนนชัยดำเนินกิจกรรมมาด้วยความราบรื่นคือ ความไว้วางใจของผู้ปกครองเด็กๆ ที่มีต่อประชา ก่อนข้างเชื่อมั่น และมั่นใจว่าประชาจะนำพาบุตรหลานของเขาได้เรียนรู้เรื่องราวดีๆ ผ่านกิจกรรมต่างๆ ในบางครั้งที่สโมสรถนนชัย FC

คราววัดจากการแข่งขัน เขาก็จะพาน้อง ๆ บริหารเงินรางวัลเป็นสามส่วน คือ ส่วนแรกให้เข้าสโมสร เป็นงบบริหารจัดการ ส่วนที่สองเป็นงบใช้ทำกิจกรรม สร้างสรรค์เพื่อหมู่บ้าน ส่วนที่สามกินเลี้ยงกันตามอัธยาศัย และทางทีมฟุตบอล ก็เป็นสมาชิกของร้านค้าในชุมชนมีหุ้นถืออยู่ เวลาเด็กจะซื้อขนม ชื่อน้ำ หรือ เวลากินเลี้ยงกัน ในนามของสโมสรฟุตบอลชุมชน เด็กก็จะซื้อจากร้านค้า ซึ่งจะมีกำไรผลทุกๆ 6 เดือน เงินจากการปันผลก็จะเก็บเป็นเงินสวัสดิการ หรือ บริหารจัดการสโมสรต่อไป

เงินรางวัลจากการแข่งขันฟุตบอลของ สโมสรถนนชัย FC มีส่วนหนึ่งที่เราเอามาทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น ซื้อชุดม้านั่งปูน ให้คนได้นั่งอ่านหนังสือที่หน้าห้องสมุด ซึ่งตรงห้องสมุดหมู่บ้านที่อ่านหนังสือ “ตรงที่อ่านหนังสือผมร่วมกับเด็ก ๆ ในหมู่บ้านสร้างขึ้นมาเองในปี พ.ศ. 2548 ซึ่งตอนนั้นผมพาเด็กไปเกี่ยวข้าวในหนองถนน (ช่วงนั้นหมู่บ้านหว่านข้าวไว้ให้ปลากิน) ทำแพขายไปเกี่ยวข้าว ได้ข้าวมา 600 กิโลกรัม ขายได้เงินประมาณ 4,600 บาท มีคนบริจาคเพิ่มเติมอีก ก็เริ่มมาก่อสร้างศาลาที่อ่านหนังสือกันเอง พอผู้ใหญ่เห็นเด็กทำก็มาช่วย และได้หนังสือจาก กศน. มาไว้ให้เด็ก ๆ และคนสนใจได้อ่านกัน ” ประชาพุดเสริมอย่างภาคภูมิใจ.....เงินรางวัลบางส่วน ได้จัดสรรไปซื้อเครื่องดนตรี ซอกลอง ซอกีตาร์ ตั้งเป็นวงของเด็กๆ ในหมู่บ้านมีการฝึกซ้อมกันเป็นประจำเช่นกัน ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนอีกทางหนึ่ง โดยรายได้ส่วนหนึ่งจะหักเข้าสโมสร ถนนชัย FC ด้วยเช่นกัน

กิจกรรมที่ประชาและเยาวชนที่บ้านถนนชัยได้ร่วมกันสานทอฝันให้เป็นจริง เป็นกิจกรรมที่น่ายกย่อง ชื่นชม เพราะเป็นการเติบโตก่อร่างสร้างตัวขึ้นจากฐานความเป็นชุมชนเองที่มีการผสมผสานความรู้เก่าๆ ที่ปลูกฝังเรื่องวิธีการทำงานใน “ระบบพี่สอนน้องแบบรุ่นต่อรุ่น” ผู้การ ประยูคต์ผนวกเอากีฬาฟุตบอลมาเป็นเครื่องมือหล่อหลอม และหลอมรวมเอาเด็กและเยาวชนให้มาเรียนรู้เรื่อง จิตอาสา เรื่องการทำงาน เรื่องความสามัคคี ความรับผิดชอบ ผ่าน “สโมสรถนนชัย FC” จึงเป็นวิถีคิด และวิถีปฏิบัติที่เป็นระบบ และไม่ธรรมดา และยิ่งมองย้อนกลับไปในประวัติศาสตร์การทำกิจกรรมของชุมชนแล้วยิ่งทำให้น่าประหลาดใจที่ช่วงเวลาที่ผ่านมากลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มนี้เติบโตขึ้นจากลำแข้งของคน

ในชุมชนเองโดยลำพัง การมีคนอย่างประชา สุขโส ซึ่งเป็นทั้งแกนนำของเยาวชน และกำลังสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน ที่มีภาวะความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในตัวเองอย่างสูง แม้ท่าทีการแสดงออกแบบแบ่งรับแบ่งสู้ที่เรา มักจะเห็นเมื่อพบกับประชาพร้อมกับคำพูด “ผมไม่รู้เหมือนกัน” ที่ประชามักพูดติดปาก แต่นั่นเป็นเพียงฉากนอกที่เรารับรู้ของลูกผู้ชายอดีตเด็กเลี้ยงควายแห่งบ้านถนนชัย ที่พร้อมจะพัฒนาทุกอย่างเพื่อให้ชุมชนน่าอยู่และมีความสุข

ประชา สุขโส กับ โทรศัพท์มือถือ

ตามที่ได้เกริ่นไว้ตั้งแต่ช่วงแรกๆ ว่าจะเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์มือถือ ของประชาให้ฟัง ซึ่งก่อนหน้านี้นักเขียนเองก็รู้สึกแปลกใจเช่นกัน และตั้งคำถามว่าทำไมเขาถึงไม่ยอมใช้โทรศัพท์มือถือ ทั้งๆ ที่ประชาเอง ก็ต้องคอยติดต่อกัน กิจกรรมกับทางราชการในฐานะผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แม้แต่การงานของหมู่บ้านที่จำเป็นต้องใช้โทรศัพท์ เขาเล่าให้ฟังว่า..... “ผมรู้สึกว่าการใช้โทรศัพท์เป็นภาระ เวลาคุยก็ไม่เห็นหน้าคนคุยด้วย ไม่รู้เขาคิดอะไร สีหน้าอย่างไร ได้ยินแต่เสียง คุณเหมือนไม่จริงใจ บางทีคนก็จะโทรมาตามผมให้ต้องรีบไปที่นั่นไปที่นี้ ลังๆ ให้ได้ตั้งใจ ผมเลยขอไม่ใช่ดีกว่า สู้พูดคุยกันเห็นสีหน้าท่าทางไม่ได้”.....สรุปก็ประมาณว่า ประชาไม่ชอบให้ใครโทรตาม และออกคำสั่งทางโทรศัพท์ มันดูเหมือนไร้สาระ ที่ต้องทำให้ได้ตามคำสั่งโดยที่ไม่เห็นสีหน้าท่าทางของคนคุยด้วย เลยขอไม่ใช่ดีกว่า ถ้าผู้เขียนจะนึกย้อนใส่ใจตัวเองว่า

เคยมีความรู้สึกมีอารมณ์อย่างประชาหรือไม่ ก็คงเคยมีอยู่เหมือนกัน ที่รู้สึก
รำคาญการโทรตาม แต่ก็อีกนั่นแหละ เรื่องบางเรื่องถ้าไม่สะดวกด้วยตัวเอง
อย่างในมุมมองของประชา เรายเองก็คงนึกไม่ออกว่ามันรู้สึกเช่นไร หรือด้วยเหตุผล
อะไร แต่อย่างน้อยที่สุดที่ผู้เขียนจะเข้าใจได้และเป็นประโยชน์ในเรื่องการไม่ใช้
โทรศัพท์ของประชาก็คือ เขาก็สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขโดยไม่ต้องใช้
โทรศัพท์มือถือ ในขณะที่ความเป็นจริงในสังคมปัจจุบัน แม้แต่เด็กตัวเล็ก ๆ ที่
เรียนชั้นประถมในเมือง เดียวนี้ยังต้องพกโทรศัพท์มือถือ ซึ่งจริงๆ มันเป็นดาบ
สองคมเหมือนกันถ้าใช้ไม่เป็นใช้ไม่ถูกวิธี และการเลือกที่จะไม่ใช้ก็คงไม่ใช่เรื่อง
แปลกอะไร หากเรายังมีความสุขดีในโลกยุคโลกาภิวัตน์

ถึงเวลาย้อนมาให้ความสำคัญเรื่องทักษะอาชีพ

ประชา สุขโต เป็นคนชอบคิด ชอบเขียน ไม่ว่าจะทำกิจกรรมอะไรใน

แต่ละวัน คิดอะไรออก
ไม่ใช่แต่เรื่องงาน ทั้งหมด
จะถูกบันทึกลงสมุดบันทึก
ทั้งหมด เพื่อเตือนความจำ
แม้แต่กระทั่งวลี หรือ
ประโยคจากการอ่าน
หนังสือ บางประโยคที่

สะกิดใจ ก็จะเก็บมาเขียนต่อกิดต่อเป็นเรื่องราวความทรงจำในหน้าสมุดบันทึก ที่ผู้เขียนเองก็ต้องขออนุญาตประชาชนเพื่อเสียมารยาทขออ่านสมุดบันทึกที่ประชาชนบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งเรื่องส่วนตัว ส่วนร่วม เรื่องเงิน ไว้ในสมุดบันทึกแทบทั้งสิ้น ผู้เขียนรู้สึกชื่นชมนิสัยการจดบันทึกของประชาชนเป็นการส่วนตัวอีกเช่นกัน เพราะจะหาได้น้อยมาก ที่ชาวบ้านธรรมดาๆ จะสร้างนิสัยตัวเองให้เป็นคนช่างคิดช่างเขียนเรื่องราวต่างๆ ไว้ในหน้าหนังสือ

จากนิสัยความเป็นคนช่างคิด ช่างเขียน ประชาจึงเป็นคนช่างสังเกต ช่างตั้งคำถาม และทำทหายความคิด และไม่ยอมรับอะไรง่าย ๆ ถ้าไม่ผ่านกระบวนการคิดทบทวนอย่างรอบคอบเสียก่อน ประชาเล่าให้ผู้เขียนฟังตอนหนึ่งว่า “เมื่อครั้งอบรม KM ที่ อบต.จัด ผมนึกเสียดายเงิน ในใจคิดน่าจะเอาไปทำอย่างอื่น ผมไม่ค่อยอยากไปร่วมหรอก เพราะคิดว่าคงไม่ได้อะไร วันแรก ๆ คำให้พูดอะไรผมก็ไม่พูด เพราะอยากคิดว่าเค้าจะทำอะไร วันท้าย ๆ ผมก็เลยพูด ๆ พูดว่าทั้งหมดที่ทำงานผมทำมาหมดแล้ว แต่มันดีในแง่ได้เพิ่มอะไรบางอย่างในหัวเหมือนกัน ผมสังเกตเห็นคนอื่น ๆ พัฒนาตัวเองขึ้นเยอะมาก และ อดต.คงชัดเจนนั่น”

ผู้เขียนเองรู้สึกเข้าใจ ประชา และดูเหมือนอาจจะต้องมองย้อนดูกระบวนการทำงานบางอย่างเหมือนกัน เพราะจริงๆ แล้ว เรื่องการจัดการความรู้บางเรื่อง บางอย่าง หมู่บ้านถนนชัย

เขาได้ทำอยู่ก่อนแล้วจริงๆ จึงเป็นเรื่องไม่แปลกอะไรเลยสำหรับผู้เขียน ที่นานๆ

ที่จะมีคนสะท้อนการอบรมเชิงปฏิบัติการออกมาในเชิงลบบ้าง แต่ก็ยังเป็นเชิงลบ ในทางสร้างสรรค์ที่ต้องทำให้คนทำงานต้องคิดเยอะขึ้น เพราะในเชิงสังกัดของการจัดการความรู้ที่เฟอิญมีชาวบ้านบางคนเข้าใจในตัวบริบท แล้วมองออกว่าเออจริง ๆ อันนี้ฉันก็ทำอยู่นี่นา เขาก็จะตั้งคำถามกับกระบวนการ ว่ามันไม่ใช่เรื่องใหม่ ซึ่งเราเองต่างหากในบางครั้งที่ต้องรับความจริงในข้อนี้ให้ได้ และพยายามสืบค้นว่ามันมีอยู่จริงในชุมชนนั้นๆ หรือเปล่า ในเชิงขั้นตอน วิธีการทำงานอาจแตกต่างกัน แต่ในเชิงกรอบความคิด (Concept) อาจจะเป็นตัวเดียวกันเลยก็เป็นได้ ซึ่งหากคิดเชิงบวกในแง่คนทำงานอย่างเราๆ ผู้เขียนคิดว่า นี่แหละโอกาสทองที่เราจะได้เรียนรู้จากเขาเช่นเดียวกัน

หลังการอบรม KM ทำให้ประชาต้องคิดทบทวนครั้งใหญ่เหมือนกัน ถึงเรื่องเกี่ยวกับ “ทักษะอาชีพ” ที่ดูเหมือนที่ผ่านๆ มาไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างจริงจัง และไม่ได้มองว่านี่คือจุดสำคัญอันหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถอยู่ในชุมชนได้อย่างมีศักดิ์ศรี ประชาเริ่มหันกลับมาลงทุนในชุมชนอย่างเรื่องการเลี้ยงไก่ การปลูกผัก การเลี้ยงกบ การทำธนาคารต้นไม้ที่ตัวเองเคยมีประสบการณ์ ว่าจะต้องเริ่มทำกันอย่างไรจริงจังเสียที ความรู้บางส่วนเรื่องการเลี้ยงไก่เราเองมีอยู่แล้ว และเริ่มทำมาประมาณ 1 ปี แต่ก็ยังไม่ทำกันอย่างจริงจัง และความรู้บางส่วนก็ได้จากเอกสารหนังสือที่ได้มาจากงานโคกระบือแห่งชาติ ประชาเริ่มโครงการเลี้ยงไก่พื้นเมืองก่อนอย่างเป็นทางการ สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนในกลุ่มได้ทดลองเลี้ยงจำนวน 11 ครัวเรือน มีการจัดสภาพบรรยากาศในพื้นที่บริเวณเลี้ยงให้ดีเพื่อไม่ให้ไก่เครียดจะได้ออกไปเยอะๆ โตเร็ว ใช้อาหารที่มีในท้องถิ่นเศษข้าว เศษอาหาร ปลูกรำให้กิน โดยทางกลุ่มของประชาได้รับ

งบประมาณสนับสนุนจากทาง อบต. 10,000 บาท ต่อไปก็จะพยายามสนับสนุนให้เด็กในกลุ่มได้สร้างแหล่งอาหารในครัวเรือน ปลูกผัก เลี้ยงกบ เลี้ยงปลาควักไว้บริโภคกันในครัวเรือนด้วย ซึ่งตอนนี้ตัวเขาเองก็เลี้ยงเป็นตัวอย่างไว้ที่สวนข้างบ้าน มีกบ 300 ตัว เลี้ยงรวมกับปลาควัก โดยเลี้ยงพร้อมๆ กัน ปลาควักก็จะกินเศษอาหารเหลือจากกบ และกินจื๊อบนึ่งเอง และมีแปลงผักสีฟ้าแปลงที่ใช้ น้ำจากบ่อ ปลาควักมารดผักเป็นการถ่ายเทน้ำไปในตัว เรื่องพวกนี้เขาคิดจะพัฒนาอย่างจริงจังในอนาคต

ในช่วงหลังจากการอบรม KM ประชา สุข โส รู้จักใช้กลยุทธ์การทำงานในการดึง องค์การบริหารส่วนตำบล ให้เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนในเรื่องการพัฒนาอาชีพ รู้จักการใช้ทุนที่มีอยู่ในหมู่บ้านมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม และประชา ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เรื่องราวใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา แม้ในเวลาช่วงหนึ่งของชีวิตที่เคยปฏิเสธการศึกษาในระบบอย่างสิ้นเชิง ประชาเองก็ไม่ได้ทิ้งการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียนแม้กระทั่งในปัจจุบัน ประชายังมีความใฝ่ฝันที่จะเรียนต่อในช่องทางที่มี คือ การศึกษานอกโรงเรียน ในขณะนี้เขาได้เรียนต่อ กศน. จนจบชั้น ม.6 และคิดอยากเรียนต่อให้จบปริญญาตรีเหมือนกัน

ความธรรมดาๆ ของหมู่บ้านถนนชัย ที่มองดูเรียบง่ายในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน แต่เต็มเปี่ยมไปด้วยเรื่อง จิตอาสาที่ถูกปลูกฝังส่งผ่านรุ่นต่อรุ่นผ่านการเรียนรู้จากกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เรื่องทักษะชีวิตที่ถูกหล่อหลอมจากกลไกของหมู่บ้านผ่านบุญประเพณี วัฒนธรรมชุมชน ทักษะอาชีพที่ถูกประยุกต์เติมเต็มเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมสมัย เรื่องราวเหล่านี้ก่อตัวและ

การเดินทางกลับคืนสู่อ้อมกอด

แผ่นดินแม่ของวิโรจน์ วงศ์เสนา

เล่าเรื่องโดย ทวีศักดิ์ สุวรรณชนะ

วิโรจน์ วงศ์เสนา พักอยู่กับแม่เพียงสองคนที่บ้านเลข 131 บ้านท่ามะไฟพัฒนา ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เขาเป็นลูกหลานแท้ๆ ของชาวท่ามะไฟหวาน ออกเดินทางจากบ้านตั้งแต่ยังเล็ก เพื่อแสวงหาการเรียนรู้ที่แท้จริงให้กับชีวิต ด้วยเหตุนี้เองชีวิตของเขาจึงผูกพันอยู่กับการเดินทาง และมิตรสหายผู้ร่วมทาง

วิโรจน์ วงศ์เสนา

แต่ปัจจุบันเขาเลือกที่จะเดินทางกลับคืนสู่อ้อมกอดแผ่นดินเกิด เพียงหวังว่าจะสร้างหลักปักฐาน ลงบนผืนแผ่นดินที่พ่อกับแม่บุกเบิกกลางทางเอาไว้ให้ เรื่องราวชีวิตและการเดินทางของเขาจึงน่าสนใจอยู่ไม่น้อย

วิโรจน์เด็กหนุ่มจากท่ามะไฟหวานเริ่มหัดวาดรูปจนมาตั้งแต่ตอนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในตอนนั้นเขาเพิ่งจะเข้าไปทำกิจกรรมกับชมรมเด็กรักนก และทุกครั้งที่รุ่นพี่ในชมรมได้ชวนไปดูนก ก็ได้อสอนให้เขาวาดรูปนกควบคู่กันไปด้วย โดยวาดถึงรายละเอียดของนกแต่ละชนิด ให้เห็นว่ามันมีลักษณะอย่างไร สีอะไร ถ้าเขาไม่วาด ก็จะไม่ได้เข็มกลัดนก เข็มกลัดจึงกลายมาเป็นตัวล่อที่ทำให้เขาอยากวาดรูปนก แต่ก็มีความเชื่อว่าเขาต้องวาดรูปนกให้ได้สิบชนิด จึงจะได้เข็มกลัดเหรียญเล็ก ถ้าเหรียญใหญ่นี่สิบชนิด เหรียญทองนี้ต้องหกสิบชนิด เขาก็สะสมไปเรื่อย เขาก็จะเข้าไปวาดรูป ไปดูนก โดยที่มีพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำในตอนต้น ช่วงแรกก็ได้วาดไปเรื่อยๆ จนอายุ 14 ปี จึงเริ่มหัดวาดรูปนกลงในปกสมุดบันทึก ลงบนเสื้อ เพื่อเอาไปขาย ตอนอายุ 17 ปีจึงวาดอย่างเป็นจริง เป็นจังมากขึ้น

วิโรจน์ได้เล่าให้ฟังว่า ตอนที่ได้เข้าไปเป็นสมาชิกชมรมเด็กรักนกใหม่นั้นก็ได้ทำกิจกรรมต่างๆที่ตัวเองสนใจกับเพื่อนๆ แต่สิ่งสำคัญก็คือ ชมรมเด็กรักนกได้อสอนให้เขารู้จักสังเกตนกแต่ละชนิด โดยการแบ่งเป็นส่วนเช่น นกพื้นราบก็มีตั้งแต่หัวเข่าลงมา ถ้าตั้งแต่ช่วงลำตัวไปถึงเรือนพุ่มแรก เป็นช่วงที่สองก็คือ นกที่หากินตามต้นไม้ เป็นนกกินหนอน ส่วนที่สามเป็นเรือนยอดก็คือ นกที่หากินแมลงตามใบไม้ ส่วนที่สี่นกที่อยู่บนฟ้า เขาก็จะสอนให้ดูนกเป็นส่วนๆไป ซึ่งเป็นการฝึกสังเกตเบื้องต้น ทีนี้พอเห็นด้วยตาเปล่าแล้ว ก็ให้เอากล้องมาส่องดูรายละเอียดของนก ปากมีลักษณะอย่างไร หัวสีอะไร ตัวสีอะไร หางเป็นรูปอย่างไร ขาวหรือสั้น ขาสีอะไร เพื่อที่จะมาเปรียบเทียบกับหนังสือดูนก พอได้รายละเอียดแล้ว ถ้ามันตรงกันระหว่างนกที่ดูจากหนังสือดูนก ซึ่งเรียกว่า “เบิร์ด

ไกด์” ก็ค่อยมาวาดเป็นร่างคร่าวๆว่านกที่เห็นมันทำอะไรรออยู่ เขียนบันทึก
รายละเอียดต่างๆ เอาไว้ก่อน พบตอนก็โหมง มันอยู่ตรงไหน เรือนยอด เรือนพุ่ม
พอกลับมาตอนเย็น จึงค่อยลงสีได้ถูกต้องตามความเป็นจริง อันนี้เป็นทักษะ
พื้นฐานเกี่ยวกับการดูนกที่เขาสอน แต่สิ่งสำคัญก็คือ ในการดูนกนั้นมันทำให้เป็น
คนช่างสังเกตและละเอียดรอบคอบ อ่อนโยนต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว

ชีวิตในช่วงวัยประถมนั้นวิโรจน์ยังไม่ได้ทำอะไรมาก ได้แค่เป็นสมาชิก
และดูนก แต่พอขึ้นชั้นมัธยม วิโรจน์ก็เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชมรมเด็กรักนก
ในช่วงเวลานั้นเอง ชมรมเด็กรักนกได้เปลี่ยนผ่านมาเป็นบ้านสายรุ้ง

บ้านสายรุ้งคือที่รวมการทำกิจกรรมของเด็กที่ไม่อยากเรียนหนังสือ เป็น
ชุมชนเล็กๆ ที่เด็กๆ มาทำกิจกรรมร่วมกันและเรียนรู้ร่วมกัน และมันเหมือน
จุดเริ่มต้นของการเดินทางแสวงหา เพราะหลังจากเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
วิโรจน์ก็ได้ตัดสินใจออกใจออกมาที่อยู่บ้านสายรุ้งอย่างเต็มตัว

วิโรจน์เล่าว่า...พอมายู่ที่บ้านสายรุ้งก็ได้เรียนรู้ร่วมกันบนฐานของการ
ใช้ชีวิต เช่น การเรียนรู้เรื่องอาชีพต่างๆ ที่พวกเขาเองสามารถพัฒนาต่อยอดมันได้
ซึ่งเริ่มจากพื้นฐานของการสร้างแหล่งอาหารก็คือ การปลูกผักผักกินเอง และผัก
เหล่านั้นก็กลายมาเป็นอาหารของพวกเขา

แรงบันดาลใจในการเรียนรู้แบบนอกระบบ

หัวใจสำคัญของการเข้าไปเรียนรู้ที่นั่นก็คือ พี่จะคอยถามว่า น้องๆ สนใจจะเรียนรู้เรื่องอะไร อย่างเช่น วิโรจน์บอกว่า...อยากเรียนรู้ชีวิตชาวปกากะญอ พี่ๆ ก็จะส่งเขาไปเรียนรู้กับวิถีชีวิตชาวเขาโดยตรงเลย เขาจะไม่ได้สอนเอง แต่จะประสานให้เราได้ทำในสิ่งที่เราสนใจ เพื่อนบางคนอยากทำอาหารก็ส่งไปเรียนเรื่องทำอาหาร ไปเรียนรู้อย่างน้อยหนึ่งเดือนขึ้นไป ในช่วงวัยเด็ก วิโรจน์จึงเคยไปใช้ชีวิตอยู่บ้านชาวปกากะญอที่บ้านห้วยจะเกือ จังหวัดตาก หนึ่งเดือนเต็มๆ มันเป็นเวลาที่เขาเองก็รู้สึกว่ามีความสุขมาก ที่ได้ไปอยู่คลุกคลีกับชาวบ้าน ดั้นเข้ามาก็ได้ดำข้าวกับเขา ไปทำไร่กับเขา ได้เห็นประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ของเขา ก็รู้สึกประทับใจ มันกลายมาเป็นเมล็ดพันธุ์แห่งการเรียนรู้ที่แฝงฝังอยู่ในตัววิโรจน์ นึกถึงเมื่อไหร่ก็ยังจำได้ไม่ลืม ถึงบรรยากาศการเรียนรู้บนยอดดอยสูงอันเหน็บหนาว

แรงบันดาลใจที่ทำให้วิโรจน์เลือกการเรียนรู้แบบนอกระบบหรือเลือกวิธีการเรียนที่แตกต่างจากคนทั่วไป เนื่องจากเขาเห็นรุ่นพี่เข้ามาอยู่ในบ้านสายรุ้งก็เลยทำให้อยากเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับรุ่นพี่ๆ พอทำไปเรื่อยๆ ก็รู้สึกว่า มันได้เรียนรู้อะไรมากกว่าที่คิด จึงคิดเรื่องการลาออกจากโรงเรียน เพื่อจะได้มาทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ และพี่ๆ ที่บ้านสายรุ้ง แต่อีกด้านหนึ่งที่เขาลาออกจากโรงเรียนก็เพราะว่า เขาไม่ชอบการเรียนที่โรงเรียน เนื่องจากเรียนแล้วรู้สึกว่าตัวเองไม่มีความสุข ตอนแรกก็ไม่ได้บอกพ่อกับแม่ หนีไปอยู่ที่บ้านสายรุ้งเลย แต่

พ่อก็ตามให้กลับไปเรียน ครูมาตาม ก็ไม่กลับ เพราะว่าได้ตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตให้กับตัวเองแล้วว่า จะเลือกเดินบนเส้นทางสายนี้ ซึ่งแน่นอนว่ามันอาจจะเจอกับความยากลำบาก และการไม่ยอมรับของคนรอบข้างหรือคนทั่วไป แต่เขาก็มั่นใจในสิ่งที่ตัวเองได้เลือกแล้ว

ช่วงอาทิตย์แรกครูมาหาเขาที่บ้านสายรุ้งเกือบทุกวันในตอนเย็น เพราะตัววิโรจน์เองก็เป็นศิษย์รักของครูวิชาภาษาไทย แต่เมื่อเขาตัดสินใจอย่างนี้ก็ได้บอกพ่อกับครูไปตรงๆ ช่วงแรกนั้นเขาเข้าบ้านไม่ได้ เพราะพ่อยังไม่ยอมรับ พ่อบอกว่าไปอยู่ที่นั่นก็ไม่ได้อะไร เขาอยากให้วิโรจน์ได้เรียนสูงๆ จบออกมาเป็นเจ้าคนนายคน นานเป็นปีเหมือนกันว่าเขาจะคุยกับพ่อได้ แต่สิ่งที่เขาต้องการนั้นแม่เข้าใจและยอมรับในการตัดสินใจของเขา

วิโรจน์มองว่า...การเรียนในระบบนั้น เรียนแล้วไม่เข้าใจ เรียนแล้วมันยาก ครูก็สอนยาก ให้การบ้านแล้วก็ผ่านไป ยิ่งเรียนก็ยิ่งไม่รู้(ยิ่งปึ้ก) และเขามักจะสงสัยว่าเรียนอะไร เรียนไปทำไม ครูให้การบ้านแล้วก็จบ ถ้าไม่ส่งก็ไม่ได้คะแนน ถ้าไม่เข้าใจก็ไม่มีที่ปรึกษา ไม่มีใครมาอธิบายให้เข้าใจ พอออกมาอยู่ที่บ้านสายรุ้ง มันเรียนแบบง่ายๆ บางวิชาที่สงสัยก็เรียนเพิ่ม อย่างภาษาไทยก็เรียนเสริม โดยที่รุ่นพี่จะเป็นคนสอน ซึ่งสอนในเชิงบูรณาการเช่น ทำแปลงผัก ก็ให้เราเขียนว่า แปลงผัก เขียนผิด ก็ไม่ได้ถูกลงโทษ เพราะรุ่นพี่เป็นเพื่อนมากกว่าที่จะเป็นครู การได้อยู่ใกล้ชิดกับพี่ๆ และพระ สงฆ์ มันช่วยให้วิโรจน์ไม่เดินออกนอกกลุ่มนอกลู่นอกทาง ไม่ไปสนใจเรื่องยาเสพติดหรือว่าไปเที่ยวเล่นเหมือนวัยรุ่นทั่วไป กลุ่มคนเหล่านั้นจะคอยดูแลและอบรมสั่งสอน ตอนไปคุณก็ไปอยู่ในวัด มันทำให้เขา

ได้อยู่ใกล้ชิดกับวัดมากกว่าที่อยู่ในบ้าน สิ่งสำคัญก็คือ มันมีกิจกรรมรองรับความสนใจของเด็กๆ ตลอดทั้งวัน ไม่ว่าจะเป็น ตอน ตอนเที่ยง และ ตอนเย็น

นอกจากนั้นเวลาวิโรจน์กับเพื่อนๆ พี่ๆ ไปเที่ยวไหนหรือออกแสวงหาความรู้ในโลกกว้างก็ไม่ได้ใช้เงินเยอะ พวกเขาห่อข้าวไปเอง ส่วนอาหารก็ไปขอที่วัด การโบกรถไปกับพี่ๆ ทำให้วิโรจน์ได้ไปพบเห็นที่ต่างๆ พอเริ่มออกไปสู่โลกกว้าง เขากับเพื่อนๆ ก็รู้สึกสนุก มีเพื่อนเยอะ ได้ไปนอนค้างแรมที่ต่างๆ เป็นเหตุให้เขาชอบการเรียนรู้นอกระบบมากกว่าการเรียนในโรงเรียน และต่อมาเขาก็ได้พัฒนาทักษะต่างๆทางอาชีพเพิ่มเติมเช่น เข้มกัลด ได้ฝึกทำกับพี่ๆ ตอนนั้นก็ยังไม่เป็น แต่ก็ช่วยพี่ๆ คล้ายกับเป็นลูกมือ การขัดเข้มกัลดก็ได้ตัวละบาท ทำแล้วได้เงินด้วย พอโตขึ้นมาอีกหน่อย เขาก็เริ่มหัดจะลู มันจึงเริ่มมีรายได้ ซึ่งอาจจะไม่เยอะ แต่เขาก็รู้สึกภูมิใจ เริ่มส่งเงินมาให้กับพ่อแม่ ร้อยสองร้อยต่อเดือน เพราะว่าการนั้นก็ตัวละไม่กี่บาท เก็บไว้ใช้ส่วนตัวบ้าง ส่วนใหญ่แล้วจะให้แม่

นอกจากนั้นวิโรจน์บอกว่า...การเรียนรู้นอกระบบ มันมีพี่เลี้ยงคอยประกบประคองให้เขากับเพื่อนๆ เรียนรู้ไปพร้อมกัน มันเป็นการอยู่แบบพี่น้องคอยสอน คอยอุ้มชูกัน เวลาเราอยากจะเรียนรู้เรื่องอะไร เขาก็จะส่งเราไปเรียนรู้ด้วยตัวเอง มันเป็นการไปฝึกงานพร้อมกับการเรียนรู้ก็ได้ อย่างตัวเองออกไปลองสอนเด็กน้อย เขาก็ได้ไปลองสอนเลย เป็นการฝึกฝนและเรียนรู้ ด้วยการวิ่งเข้าหาสิ่งที่เราอยากเรียน แม้ว่ามันอาจจะไม่เก่งทุกด้าน มันอาจจะเก่งและเชี่ยวชาญบางด้านอย่างเช่น การวาดนก วิโรจน์ก็ค้นหาวิธีการของตัวเองหลังจากวาดเป็นแล้ว ทำอย่างไรจะวาดให้มันงามและมันน่ารัก เขาพยายามทดลองวาดหลายๆแบบ วาดทุกวัน วาดเพื่อจะทำให้เห็นสไตล์ของตัวเอง พอมันเริ่มรักและ

ประทับใจว่าวาดแบบนี้มันคือสไตล์ของเขา เขาก็ทำแบบนี้มาเรื่อยๆจนกลายเป็น ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะตัว และเขาเองก็สามารถต่อยอด ยกระดับหมุนเกลียว ความรู้ได้ด้วยตัวเอง

หัวใจสำคัญในเรียนรู้แบบนอกระบบ

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ที่บ้านสายรุ่งมันค่อนข้างเปิดกว้างสำหรับการเรียนรู้ เด็กๆอยากเรียนรู้เรื่องอะไร ก็ส่งพวกเขาไปจากคนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นอย่างเช่น คนที่สนใจการทำเกษตร ก็ส่งไปเรียนกับคนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเรื่องเกษตร หลังจากเรียนแล้วต้องนำกลับมาทำที่บ้านสายรุ่ง มันเป็นการสร้างเงื่อนไขให้เด็กๆได้นำความรู้มาใช้จริง ซึ่งช่วยให้เด็กๆได้สัมผัสของจริงจากการที่เขาไปช่วยคนอื่นทำ และช่วยให้เด็กๆได้ฝึกฝนตัวเอง ในแต่ละด้านที่พวกเขาสนใจ

วิโรจน์จึงพยายามบอกว่า...หัวใจสำคัญการเรียนรู้แบบนี้ก็คือ มันไม่ถูกบีบ มันมีอิสระ มันสามารถคิดได้หลายแบบ ซึ่งบางครั้งก็อาจจะไม่ใช่ แต่เราคิดแบบนี้ เราเข้าใจแบบนี้ ตัวเขาเองไม่ชอบการบีบบังคับหรือการกดดันมากๆ การเรียนแบบนี้มันจึงทำให้เขามีอิสระ อยากเรียนอะไรก็ได้เรียน ไม่มีใครมาบังคับ บางครั้งเราอาจจะตั้งใจว่าจะเรียนเรื่องนี้ แต่เราก็ได้เรียนเรื่องอื่นๆด้วย มันเรียนแล้วมันได้เห็นอะไรที่กว้าง มันไม่แคบ ไม่ตายตัว การตัดสินใจเลือกเรียนอะไรสักอย่างหนึ่ง มันตัดสินใจจากพื้นฐานของความต้องการหรือความประทับใจของ

ตัวเอง อย่างที่ไปห้วยจะก็้อ ก็อยากไปเห็นวิถีชีวิตของคนปะกาเกอญอ เนื่องจากเคยพบปะพูดคุยกับเด็กที่นั่นมาบ้างแล้ว ก่อนที่จะเดินทาง และสิ่งที่ทำให้เขาก็ประทับใจเด็กจากห้วยจะก็้อในหลายๆ เรื่อง เช่น การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าชนเผ่า ซึ่งน่ารัก ง่ายๆ สบายๆ เขาพูดเพราะ คุยสนุก ในระหว่างที่ได้อยู่ร่วมกันก็ได้พูดคุยและเล่าสู่กันฟังว่า...บ้านเราเป็นอย่างนี้ บ้านเขาเป็นอย่างนั้น มันได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้เรารู้สึกประทับใจ เลยอยากไปให้เห็นว่าที่เขาพูดนั้นจริงหรือเปล่า อยากไปสัมผัสว่าสิ่งเขาพูดมันใช่หรือเปล่า พอไปแล้วก็ได้เรียนรู้อะไรเยอะมากที่คาดหวังเอาไว้ ได้ไปเห็นการทำไร่ การดำข้าวกินเองในแต่ละมือ วิโรจน์ได้ไปช่วยเขาดำข้าว บางอย่างพอได้ไปสัมผัสแล้ว มันได้เอามาใช้กับตัวเอง พอได้ลองทำดู มันสามารถนำปรับใช้กับตัวเองได้ การเรียนที่แท้จริงสำหรับเขาแล้วก็คือ การได้ประจักษ์กับความจริงต่างๆ ด้วยตัวเองหรือการเข้าไปเผชิญหน้ากับมันด้วยตัวเอง เรื่องราวของชาวปะกาเกอญอจึงอยู่ในความทรงจำของเขาตลอดมา

การเรียนรู้แบบอิสระ เลือกและตัดสินใจได้ด้วยตัวเองว่าอยากจะเรียนอะไร ทำให้วิโรจน์เปลี่ยนแปลงหลายๆ ด้าน เช่น จากเป็นเด็กที่ค่อนข้างจะเอาแต่ใจตัวเอง และใจร้อน ก็เลยทำให้ใจเย็นขึ้น ซึ่งทำให้เขามีความสุขมากยิ่งขึ้นเมื่อต้องใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่น ทำให้เขามีความมั่นใจในตัวเอง การเรียนรู้แบบนี้ทำให้เขาได้ฝึกฝนตัวเองอยู่เรื่อยๆ แม้ในปัจจุบัน เขาก็ยังรู้สึกว่าตัวเองต้องเรียนรู้และเติมเต็มตัวเองอยู่ตลอด เพราะความรู้ว่ามีอีกหลายอย่างที่ ต้องเติมเต็ม แต่สิ่งสำคัญของเขาในตอนนี่ก็คือ ก็หาความรู้จากการลงมือทำหรือปฏิบัติจริงของตัวเอง ซึ่ง

จะนำไปสู่การสร้างสมประสบการณ์ตรง และเป็นช่วงที่ต้องสร้างความรู้ด้วยตัวเองมากยิ่งขึ้น หลังจากที่ตระเวนเก็บเกี่ยวความรู้จากที่ต่างๆ มานานหลายปี

กลับคืนสู่อ้อมกอดแผ่นดินแม่

หลังจากใช้ชีวิตนอกบ้านมานานหลายปี ตอนนี้วิโรจน์ก็คิดว่า...ตัวเองต้องกลับมาอยู่บ้านเสียที กลับมาทำอะไรให้กับชุมชนของตัวเอง ตอนที่ไปอยู่บ้านสายรุ้ง มันอยากออกข้างนอก แต่ตอนนี้อยากกลับมาทำอะไรที่บ้านมากกว่า เพราะหลังจากที่ได้กลับมาอยู่ที่บ้าน ได้พักหนึ่งแล้ว ก็เริ่มมีความผูกพันกับบ้านของตัวเอง เลยคิดที่จะกลับมาสร้างความมั่นคงให้กับตัวเอง อยากทำอะไรด้วยมือของตัวเอง และเพื่อช่วยแม่ เพราะในช่วงที่ผ่านมาไม่ค่อยได้ทำ วิโรจน์บอกว่าตอนนี้ภาวะภายในของตัวเองก็เริ่มมั่นคงมากขึ้น พร้อมกันนั้นวิโรจน์ก็คิดว่าตัวเองจะต้องมาเป็นหลักให้กับแม่

มันเป็นความมั่งคั่งในจิตใจของเด็กหนุ่มคนหนึ่งที่ตั้งใจจะกลับมาสู่อ้อมกอดของแผ่นดินแม่ เพื่อทำงานทดแทนบุญคุณของแผ่นดินที่เขาเกิดมา แต่สิ่งสำคัญก็คือ การได้กลับมาอยู่กับแม่

สิ่งแรกที่วิโรจน์คิดจะทำเมื่อกลับมาอยู่บ้านก็คือ แปลงเกษตร ซึ่งก็ได้เริ่มปลูกผลไม้ พวกเครื่องปรุงอย่างเช่น ข่า ตะไคร้ ใบกะเพรา เขาบอกว่า...ปลูกไม่เยอะ ไม่เกินสิบแปลง ปลูกเอาไว้กินเอง อีกด้านหนึ่งเขาก็เพื่อนรุ่นพี่คนหนึ่งที่เคยทำกิจกรรมอยู่บ้านสายรุ้งด้วยกัน กำลังขยายพันธุ์ผักพื้นบ้าน โดยการหามา

ปลูกไวน์แปลงของแต่ละคน แต่น่าเสียดายเมื่อปีที่ผ่านมาน้ำท่วมตายไปเยอะ ผักพื้นบ้านที่ปลูกก็จะมีผักก้านจอบ ผักหนาม ซึ่งเน้นผักที่อยู่ในน้ำก่อน เพราะว่าที่ดินของพวกเขานั้นมีน้ำตลอดทั้งปี ต้นไผ่ก็ลองเอามาปลูกบ้างเหมือนกัน ส่วนต้นไม้อื่นๆนั้นพ่อกับแม่ของเขาปลูกไว้ก่อนแล้ว ถ้าสามารถผลิตอาหารไว้กินเองได้ เท่านั้นเขาก็รู้สึกมีความสุขแล้ว ถ้าเหลือก็ค่อยขาย แต่ส่วนใหญ่แล้วแม่ของวิโรจน์จะเป็นคนขาย เดินกลับมาจากรั้ว ยังไม่ถึงบ้านแม่ก็ขายหมดแล้ว แม่ของวิโรจน์บอกว่า...ปีนี้อยากจะปลูกสักห้าแปลง เพราะว่าถ้าทำมากกว่านี้ กลัวว่ามันจะหนักเกินไป

ส่วนรายได้ของวิโรจน์ที่ทำให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนได้ในตอนนี้ ก็มาจากส่วนอื่นๆ ด้วย เพราะว่าอยู่ตรงนี้รายได้ส่วนใหญ่เขาให้แม่ รายได้ส่วนหนึ่งของวิโรจน์มาจากการเป็นผู้ช่วยจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กๆ ในพื้นที่ต่างๆ เขาบอกว่านอกจากไปช่วยงานแล้ว เขายังได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนอื่นๆ ด้วย ทำให้เขาได้ข้อมูล ได้ความรู้ ที่จะมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่ของตัวเอง และรายได้ส่วนหนึ่งของเขาก็มาจากการทำอาชีพเสริมก็คือ การทำสมุดบันทึก และวาดรูปนกใส่เสื้อขาย ซึ่งเป็นทักษะติดตัวเขามาตั้งแต่เข้าไปเรียนรู้และทำกิจกรรมกับบ้านสายรุ้ง พอว่างจากทำสวน ก็จะวาดเสื้อ กับ ทำสมุดบันทึก แต่ว่าปีนี้ยังไม่มีโอกาสได้ทำ เพราะว่างงานด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กๆ ค่อนข้างมาก

แต่สิ่งที่วิโรจน์คิดนั้นน่าสนใจตรงที่ว่า ถ้าจะทำให้ชีวิตของเรามีความมั่นคงหรือพออยู่พอกิน มันต้องเริ่มต้นจากการสร้างแหล่งอาหาร และในอนาคต

เขาคิดว่า นอกจากมีแหล่งอาหารแล้วยังต้องมีผลผลิตที่นำออกมาขายได้ อาจจะวันเล็กน้อยก็ยังดี ให้มันเป็นรายได้ประจำของครอบครัว

สิ่งที่เขเป็นแรงจูงใจให้เขาหันกลับมาสนใจเรื่องการทำเกษตรก็เนื่องจากการเดินทางไปพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยน และเห็นตัวอย่างจากหลายๆ พื้นที่ เขาทำเกษตร ไม่จำเป็นต้องปลูกเยอะ ก็อยู่ได้ มันทำให้เขาประทับใจ และจุดประกายให้เขาอยากจะทำ อีกด้านหนึ่งนั้นก็เพราะว่า แม่ก็เริ่มแก่ขึ้น ในอนาคตมันจึงต้องมีอะไรมารองรับ เพราะว่าเราต้องอยู่กับแม่ตลอด การเดินทางไปข้างนอกอาจจะไปน้อยลง และอยู่ที่บ้านให้มากขึ้นเพื่อดูแลแม่ เลยคิดอยากที่จะมาทำแปลงเกษตรให้มันเป็นรูปเป็นร่างขึ้น แต่ก่อนเขาเองก็ยัง ไม่อยากจะทำเกษตร เพราะอยู่ข้างนอกเสียเยอะ แต่พอแม่ไม่สบายอยู่คนเดียว เขาจึงต้องกลับมาอยู่บ้าน ซึ่งทำให้ย้อนคิดถึงเรื่องราวที่ผ่านมา ตัวเองมัวไปทำอะไรอยู่ ไปทำอะไรหลายๆ อย่างให้กับคนอื่น แต่กับแม่ตัวเอง ยังไม่ได้ทำอะไรให้เลย ตั้งแต่เล็กมาจนถึงปานนี้ ก็เลยอยากจะทำกลับมาช่วยแม่

วิโรจน์ตั้งใจว่าอีกสักห้าปี มันน่าจะมีต้นไม้ และมีผัก ปีต่อปี ผักที่มีในไร่มันต้องขายได้ทุกครั้ง ตอนนี้นั้นมีผัก แต่ว่ามันเป็นผักที่ขายในหน้าหนาว พอหมดหน้าหนาวก็จะหมด ไม่มีขายต่อ อยากจะมีผักที่ขายได้ตลอดทั้งปี ในที่ของตัวเอง ตอนหน้าแล้งอาจจะมีผักหวานป่า ซึ่งอาจจะต้องปลูกเอาไว้ในสวน และสามารถเพาะต้นมันขายได้ มะละกอก็ต้องปลูกเอาไว้ เพราะเรากินตลอดทั้งปี

ปัญหาอุปสรรคสำคัญในการทำเกษตรของวิโรจน์ก็คือ เขารู้สึกว่าคุณค่าความรู้ยังไม่พอ ข้อมูลของผักที่จะปลูกมันยังไม่พอ ประกอบกับตัวเองยังไม่ค่อยมีวินัยในการค้นคว้าหาความรู้ เขามองว่า มันต้องมีเรื่องของวินัยมากทีเดียว ใน

การที่จะทำให้ตัวเองได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ สิ่งสำคัญในตอนนี่ก็คือ เขาบอกว่า “เริ่มรักอาชีพเกษตรเข้าให้แล้ว” ดังนั้นจึงพยายามทำข้อมูลผักเอาไว้ เพื่อว่าจะทำให้ตัวเองอยากทำ ทำทีละนิด ทีละน้อย ทำให้ตัวเองรู้สึกผูกพันกับมัน ในช่วงที่ได้กลับมาอยู่บ้าน ก็เริ่มไปช่วยแม่เก็บผัก ไปถางหญ้า ค่อยสร้างนิสัยของตัวเอง ให้เป็นร่องความคุ้นเคยใหม่ ซึ่งกว่าจะลงตัวคงต้องใช้เวลาพอสมควร

นอกจากจะกลับมาทำเกษตรเพื่อจะได้อยู่ใกล้ชิดกับแม่แล้ว วิโรจน์ยังอยากกลับมาสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กในชุมชนของตัวเอง เพราะถ้ากลับไปถอดบทเรียนของวิโรจน์ ก็คือ ตอนเป็นเด็กน้อยก็ได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับชมรมเด็กรักนกและบ้านสายรุ้งในเวลาต่อมา เมล็ดพันธุ์แห่งการเรียนรู้เหล่านั้นยังฝังรากลึกอยู่ในตัวเขา และถ้าเขาเรียนหนังสืออาจจะไม่มีโอกาสได้อยู่แบบนี้ ตอนนี้เขาจึงพยายามชักชวนให้เด็กน้อยในชุมชนได้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรม ได้เรียนรู้ร่วมกัน อย่างเช่น การเขียนรูป หรือ เรียนรู้อะไรก็ได้ที่มีอยู่ในชุมชน แล้วมันได้มาคุยกัน เด็กได้คุยกับคนเฒ่าคนแก่ ซึ่งจะทำให้เขาผูกพันกับชุมชนของตัวเอง วิโรจน์อยากให้เขามาลองเรียนรู้แบบนี้ดูบ้าง เสาร์อาทิตย์ก็ยัดตีเวลาปกติก็ไปเรียนหนังสือ เวลาว่างก็มาเรียน เขามองเห็นเด็กน้อยเดี๋ยวนี้ พอตื่นขึ้นมา ก็ไปเที่ยวไม่ทำอะไร บางคนไม่ได้เรียนต่อก็ยังมาขอเงินพ่อแม่ ชุมชนของเขาเอง ก็เริ่มเป็นเมืองมากขึ้น เด็กน้อยก็ไปติดเกมคอมพิวเตอร์ พอติดเกมมันก็เริ่มมีการลักขโมย เพื่อหาเงินไปเล่นเกม เขาจึงคิดว่า... ถ้าได้ทำกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกัน ก็อาจจะช่วยเด็กน้อยได้บ้าง

มันเป็นอีกหนึ่งความฝันที่งดงามสำหรับชีวิตของเด็กหนุ่มคนหนึ่ง
อยากกลับมาใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายในบ้านเกิดของตัวเอง พร้อมกับการอยู่อย่าง
เอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ผักก้านจอก

เรียนรู้การขายผักจากรุ่นพี่

โบบัวบก

การเดินทางตามความฝัน

ของอนุพงศ์ แก้วหางค์

เรื่องเล่าโดย ทวีศักดิ์ สุวรรณชนะ

อนุพงศ์ แก้วหางค์ หรือที่เพื่อน
เรียกว่าอัน เด็กหนุ่มจากหนองสองห้อง
เติบโตมาท่ามกลางความรักและ โอกาสที่ได้รับ
จากชุมชนและแม่ ซึ่งคอยสนับสนุนช่วยเหลือ
ให้ลูกชายได้ค้นพบความฝันของตัวเองตั้งแต่
เยาว์วัย อันจึงรู้ว่าสิ่งที่ตัวเองต้องการนั้นคือ
อะไรมาตั้งแต่เรียนอยู่ชั้นมัธยมต้น และเริ่มหัด

อนุพงศ์ แก้วหางค์

เขียนเพลงตอนอยู่ชั้นมัธยมปลาย ทำให้อันมุ่งมั่นเก็บเกี่ยวความรู้ ประสบการณ์
เพื่อสร้างฝันของตัวเองให้เป็นจริง โดยที่มีครอบครัวยื่นเคียงข้างตลอดมา บวกกับ
แม่เป็นนักพัฒนาที่สนใจทำงานกับเยาวชน จึงทำให้แม่ค่อนข้างเข้าใจลูกชายเป็น
อย่างดี

ครูผู้เป็นแรงบันดาลใจในการเขียนเพลง

อันนั้นสนใจการแต่งเพลงมาตั้งแต่อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปัจจุบันเขามีเพลงที่จดลิขสิทธิ์ไว้แล้วก็ประมาณหนึ่งร้อยเพลง และที่ยังไม่ได้จดลิขสิทธิ์ก็ประมาณสองร้อยถึงสามร้อยเพลง เขาบอกว่า...นี่อะไร ได้ก็เขียนไว้ เพลงที่เขียนส่วนใหญ่ก็เป็นเพลงที่เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของตัวเอง แต่ก็ยังมีบางครั้งที่เขียนตามโจทย์ที่ได้มา เขาให้เขียนเกี่ยวกับอะไร ก็เขียนเกี่ยวกับเรื่องนั้น เนื้อหาส่วนหนึ่งก็เกี่ยวกับเรื่องความรัก และตอนนี้เขาก็ได้เขียนเพลงให้กับนักร้องหลายคน ซึ่งเขียนตามตลาดเพลง และตลาดเพลงในตอนนี้นี้ก็มักจะเป็นเรื่องความรัก แนวเพลงที่อื่นเขียนก็จะเป็นแนวอกหัก ความรักมันเศร้า แต่ก็ยังมีแง่คิดบางอย่าง จะออกมาในแนวที่ว่า...ถ้าไม่มีเขา เราก็อยู่ได้

ถ้าย้อนกลับไป อันเริ่มแต่งเพลงตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เขาเขียนโดยที่ไม่รู้ทักษะอะไรเลย อยากเขียนอะไรก็เขียนไปเลย ไม่มีสัมผัสนอก สัมผัสใน ไม่มีการตั้งโครงสร้างเอาไว้ก่อน ต่อมาเขาได้ศึกษาผลงานเพลงของครูस्ता คุณวุฒิ ที่แต่งให้นักร้องดังๆ หลายคนอย่างเช่น ไมค์ ภิรมย์พร ก็ทำให้เขาประทับใจการใช้คำของครูस्ता อย่างเช่น “เป็นสามัญชน คนจนไม่มีนามบัตร” เขาบอกว่า...ครูस्ता เอาคำมาเปรียบเทียบได้ดีมีรูปแบบ อันศึกษามาเรื่อยๆ ว่า...เขาเขียนอย่างไร เป็นการศึกษาจากเพลงตามท้องตลาดที่ครูस्ताเขียนไว้ ช่วงแรกที่ฝึกเขียนเพลงก็คือเขียนแล้วก็ไปดูงานของคนอื่นด้วย ว่าเขามีวิธีการเขียนอย่างไร วิธีการดูก็คือ ดูการใช้คำของแต่ละคน

แต่อันก็ถือว่าเป็นคนที่โชคดีมาก ๆ เพราะหลังจากนั้นไม่นาน ลูกของอัน ก็พาไปฝากให้เป็นลูกศิษย์ของครูสลา ทำให้เขาได้รับการฝึกฝนกระบวนการ เขียนเพลงจากครูสลาอย่างเป็นระบบ อันบอกว่า...หัวใจสำคัญของการเขียนเพลง มีอยู่ 5 แนวทางด้วยกันคือ

- เนื้อเพลงต้องโดนใจ
- เนื้อในต้องคมชัด
- คำไม่วากวน
- ทำให้คนฟังรู้สึกว่าเป็นเพลงของเขา
- จบเรื่องราวประทับใจ

ส่วนการเขียนเพลงให้กับค่ายเพลงต่างๆ นั้นก็จะมีการตลาดเข้ามาเกี่ยวข้อง นายห้างเขาจะให้เราเขียนเกี่ยวกับอะไร ก็ต้องเขียนตามที่เขาสั่งมา แต่ถ้าทำงานอิสระ อยากเขียนอะไรก็เขียนได้ ถ้าทำงานในค่ายใหญ่ๆ ก็ต้องเขียนตามที่เขาสั่งมา แล้วต้องเจาะจงว่าเขียนเกี่ยวกับเรื่องอะไร ต้องดูว่าจะเขียนเข้าหากลุ่มคนฟังหรือว่าให้กลุ่มคนฟังเข้ามาหางานเพลงของคนเขียน ส่วนมากครูสลาเขียนเข้าหากลุ่มคนฟัง ไม่ใช่ดึงคนฟังเข้ามาหาคนเขียน ทำให้งานเพลงของครูสลา ประสบความสำเร็จ สิ่งสำคัญในการเขียนเพลงก็คือต้องมองสังคม มองสถานการณ์ในแต่ละช่วงนั้นเป็นอย่างไร ตัวอย่างเช่น ถ้ายุคนี้ก็จะ เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับมือถือ ก็ดึงคำที่เกี่ยวกับมือถือมาแต่งเป็นเพลง ถ้าในแนวเพลงของครูสลา ก็มักจะให้ภาษาที่ใช้ต้องเป็นคำที่ทำงาน และภาษามันมีชีวิต

เริ่มต้นเล่นดนตรี

ในส่วนเรื่องของดนตรีนั้น อันเริ่มหัดเล่นดนตรีเป็นตั้งแต่อยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เขาไม่ได้เข้าเรียนดนตรีที่ไหนอย่างเป็นทางการในช่วงแรก นอกจาก เรียนกับรุ่นพี่ที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน อันไปขอให้เขาสอนให้ ทีแรกก็ฝึกไปเรื่อยๆ ฝึกทุกวันเป็นประจำ สม่่าเสมอ เลิกเรียนมากก็ไปหารุ่นพี่ ให้เขาสอนให้ ไปบ่อยๆ จนพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ

อันบอกว่า...ถ้าจะทำให้สามารถเล่นดนตรีได้เก่ง ต้องมีวินัยและมีความตั้งใจ ส่วนแรงบันดาลใจที่ทำให้อันหันมาสนใจเรื่องดนตรีก็คือ เห็นในทีวี เห็นนักร้องทั่วไปเขาเล่นก็เลยอยากเล่นให้ได้เหมือนเขา ทีแรกก็ไม่ได้วางเป้าหมายอะไร เล่นไปเรื่อยๆ กลับมาจากโรงเรียนก็เล่น

อันได้เล่าให้ฟังถึงวิธีการฝึกฝนตัวเองว่า...มีทั้งการหาหนังสือมาอ่าน ดูมิวสิควิดีโอ ศึกษาจากสื่อที่มี โดยสรุปแล้วเขาศึกษาจากสามแหล่งใหญ่ๆ ก็คือ จากตัวคน วิดีโอ หนังสือ ซึ่งต้องมีทั้งความรู้ภายนอกและภายในควบคู่กันไป จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งอย่างเดียวไม่ได้ เวลาดูจากสื่อหรือหนังสือ ดูเพื่อให้เป็นแรงบันดาลใจ เอ๊ะ...ทำไมเขาเล่นคอร์ดนี้ได้ เขาโซโลตรงนี้ได้ มันทำให้ตัวเขาเองกลับมาคิดว่า เขาทำได้ ตัวเองก็ต้องทำได้ แต่พอเอาเข้าจริงๆ มันก็ทำได้บ้าง ทำไม่ได้บ้าง

ส่วนเครื่องดนตรีชิ้นอื่นๆ นั้นเริ่มเล่นตอนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5-6 เพราะมาเป็นนักดนตรีของโรงเรียน ซึ่งมีห้องซ้อมดนตรีให้ ทำให้อันได้มีโอกาส

เริ่มตีนั้น ตีนี้บ้าง มีทั้งกลองซุด กีตาร์เบส กีบอร์ด แต่ตอนนั้นก็ยังไม่มีคนสอน
อันกับเพื่อน ไปฟังเพลงต้นฉบับแล้วก็ไปแกะเพลง และซ้อมกันเอง ไม่มีคนสอน
เล่นโน้ต ก็เล่นตามเทป พอตอนจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 อันก็ได้ไปเรียนดนตรีจาก
โรงเรียนสอนดนตรีสยามกลกาลเพิ่มเติม ตอนนั้นไปเรียนกีตาร์คลาสสิก เรียนอยู่
คอร์สหนึ่ง ระยะเวลาหกเดือน จุดเด่นของกีตาร์คลาสสิกมันก็คือ เสียงมันนุ่ม มัน
สามารถเล่นได้ทั้งคอร์ดและโซโลในตัวเดียวกัน เล่นคนเดียวก็ได้ ต่อจากนั้นก็
ฝึกการเล่นด้วยตัวโน้ตมา เขบีตตัวกลม เขบีตตัวขาว มันเหมือนว่าการฝึกดนตรี
มันมีสองแบบ คุณอื่น ฟังเทป ฝึกจากการที่ไม่ได้เรียนโน้ต แล้วตอนหลังมาเรียน
ตัวโน้ตเพิ่มเติม

วิธีการฝึกดนตรีของอันก็คือ ต้องขยันซ้อมจริงๆ วันหนึ่งตกประมาณ 2
ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย แกะจากเทปฟังกลับไปกลับมา จนต่อเป็นเพลงได้ ซึ่งมันก็
ขึ้นอยู่กับความยากง่ายของเพลง อย่างเพลงที่ยากมาก ก่อนหน้านี้ก็จะเป็นเพลง
ของโลโซ การได้แกะเพลงยากๆ มันส่งผลดีต่อตัวเองก็คือ ทำให้เขาารู้สึกภูมิใจ
ถ้าเล่นยากได้ เพลงที่มันง่ายๆ ก็สบาย บางเพลงมันเร็วมาก แต่มันช่วยเพิ่มทักษะ
ให้กับคนเล่น ซึ่งถ้าผ่านเพลงเร็วมาแล้ว เจอเพลงที่มันช้ามันก็จะง่าย

เรียนซาวด์เอ็นจิเนียอีกหนึ่งฝันที่ต้องเติมเต็ม

พอหลังจากเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้สองปี อันก็ไปเรียนต่อ
ทางด้านซาวด์เอ็นจิเนีย เนื่องจากเห็นคนอื่นเขาเล่นและบันทึกเสียงเองได้ จึง

อยากจะทำอย่างเขา ถ้าไปเข้าห้องอัดก็ว่าหนึ่งก็ไม่ได้ต่ำกว่าหกพัน เขาหัดเขียนเพลง แล้วก็ไปอัดเทป ลองฟัง อันนี้ลองผิด ลองถูก ต้องตั้งใจศึกษาจริงๆถึงจะเข้าใจ เพราะว่ามันเป็นขั้นตอนที่ยากและซับซ้อน และไม่มีคนมาคอยแนะนำ ดังนั้นเพื่อที่จะมาบันทึกเสียงได้ด้วยตัวเอง อันนี้ใช้เวลาหนึ่งปีเต็มๆ กับการไปเรียนบันทึกเสียงที่กรุงเทพฯ หลังจากเรียนก็ลองผิด ลองถูกด้วยตัวเองอยู่เรื่อยๆ เพราะว่าการทำงานบันทึกเสียงนั้นเป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างละเอียดอ่อน การมีต่อสายในห้องอัดเสียง มันต้องมีความรู้เฉพาะด้านโดยตรงจึงจะทำออกมาได้ มันเป็นความรู้ที่เป็นระบบ เป็นเทคนิคเฉพาะ การฟัง การอัด ไมโครโฟน การขึ้นห้อง การตั้งไมค์ จะทำอย่างไร อัดคลองอย่างไรจึงจะได้เสียงออกมาดี เวลา믹ซ์เสียงจะใช้เอฟเฟคตัวไหน งานในขั้นนี้มันค่อนข้างยุ่งยากและซับซ้อน เพราะว่าชอบและมีความมุ่งมั่น เลยต้องต่อสู้และฟันฝ่า เพื่อจะหาความรู้ให้กับตัวเอง

การเรียนเกี่ยวกับเรื่องของการทำงานบันทึกเสียง ถ้าเป็นคอร์สใหญ่ก็จะประมาณ 4-5 ปี ตามมหาวิทยาลัยทั่วไปก็ไม่มีการสอนเกี่ยวกับเรื่องการทำงานบันทึกเสียงโดยตรง มันไม่ได้เจาะลึกลงด้านการบันทึกเสียง ถ้าเจาะลึกเรื่องนี้ต้องไปเรียนที่สถาบันสอนด้านการบันทึกเสียงโดยตรง แม้กระทั่งการต่ออุปกรณ์ในห้องอัด ก็ไม่มีสอนในมหาวิทยาลัย แต่ถ้าไปเรียนที่สถาบัน เขาจะสอนตั้งแต่เริ่มต้น ค่าเรียนก็ตกประมาณสี่หมื่นบาท

จากการไปเรียนหนึ่งปี อันก็เห็นว่า...ตัวเองสามารถบันทึกเสียงได้ดีขึ้น จากการทำงานบันทึกเสียงหลายๆห้องไมค์ ก็สามารถรู้ได้ว่าไมค์อยู่ห่างขนาดไหน จึงบันทึกเสียงดนตรีได้ดี และจะใช้เอฟเฟคช่วงไหน จะบันทึกเสียงก็ดาร์อย่างไร จะ

วางไมค์ก็ตำราระยะขนาดไหนถึงจะดี เพราะถ้าวางไมค์เสียงจะอยู่ลึก พร้อมกัน
นั้นเพลงแต่ละแนวก็จะบันทึกเสียงไม่เหมือนกัน

หลังจากไปเรียนด้านซาวด์เอ็นจิเนีย อันก็พบว่าตัวเองมีการเปลี่ยนแปลง
ด้านจิตใจก็คือ รู้สึกว่าตัวเองมีความอดทน มีความตั้งใจมาก ยิ่งการเปลี่ยนแปลง
ต่างๆ เหล่านั้นมันกลายมาเป็นเรื่องพื้นฐานที่ทำให้เขามีความสุข ความสุขก็
เนื่องมาจากการที่เขาได้ทำตามใจของของตัวเอง เขาได้ทำในสิ่งที่ตัวเองรัก เป็น
เรื่องที่เขาเอาชีวิตตัวเองเข้าไปแลก และไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น ถ้าเห็นว่าได้ทำในสิ่ง
ที่ตัวเองรัก และลงลึกต่อเนื่องกับเรื่องนั้น มันทางเดียวที่จะได้ฝึกฝนพัฒนาตัวเอง

ช่วงชีวิตที่ต้องต่อสู้และฟันฝ่า

ช่วงที่อื่นก็ยังมีบ้างเหมือนกัน แต่เขาก็บอกว่า...การได้อยู่กับงานที่เร
รักอย่างเช่น การเขียนเพลง ก็จะช่วยเขาได้ เขามักจะครุ่นคิดอยู่กับมันเสมอว่า ทำ
อย่างไรเพลงที่เขียนมันจึงจะโดนใจคนฟังเสียที แม้ว่าเพลงที่เขาเขียนอาจจะไม่มี
ใครชอบ แต่สิ่งสำคัญก็คือ เขาชอบเพลงที่ตัวเองเขียน รักสิ่งที่ตัวเองทำ เขาจึง
บอกกับตัวเองว่า...สักวันหนึ่งมันต้องมีเพลงที่โดนใครเข้าสักคน ต้องมีใครชอบ
เพลงเราสักคน

ส่วนคนรอบข้างเป็นผู้ที่อยู่ข้างหลังส่งเสริมให้มีทุกวันนี้ได้ อันบอกว่
ก็คือ...คุณแม่ ท่านก็ไม่ขัด เรียนดนตรีแล้วไม่รู้ว่าจะไปทำอะไรกัน แต่ก็ไม่ว่าอะไร
ถ้าชอบทางนี้ก็ไป แม่สนับสนุนอันมาตลอด ส่วนเพื่อนๆ ของอันบางคน เขาก็

ชอบเพลงที่อื่นเขียนบ้าง แต่บางคนไม่ชอบและพูดเหยียดหยัน อันบอกว่า...ก็เก็บคำเหยียดหยันของเพื่อนมาเป็นแรงผลักดัน ตั้งใจว่าสักวันหนึ่งเขาคงเห็นสิ่งที่ฉันพยายามทำ พิสูจน์ด้วยการกระทำว่าฉันตั้งใจและมีความมุ่งมั่นที่จะเดินบนเส้นทางสายนี้ อันจะไม่พูดโต้ตอบอะไรกับเพื่อนๆ ได้แต่รับฟังความคิดเห็นเหล่านั้น อีกด้านหนึ่งก็เพราะว่า อันกลัวจะเสียเพื่อน

อันเล่าว่า เขาไม่เคยนึกท้อหนักๆ สักที เพราะเขามั่นใจว่าเลือกทางเดินชีวิตแบบนี้แล้ว ส่วนปัญหาอุปสรรคในการทำงานของอันในตอนนั้นก็คือ การเขียนแล้วยังไม่ได้ผลตอบรับกลับมาเท่าที่ควร การเขียนเพลงมันต้องเน้นพอสมควร มันขึ้นอยู่กับชุมชนด้วยว่า จะสนับสนุนนักร้องในชุมชนอย่างไร แต่ที่อันไปหาความรู้เพิ่มเติมในเมืองหลวงก็เพราะว่าเขามีความตั้งใจว่าจะกลับมาสร้างเด็ก ให้เขาได้บันทึกเสียง ได้มีโอกาสร้องเพลงของตัวเอง ผ่านสถานีวิทยุในชุมชน แต่ที่ผ่านมายังไม่ได้ผลตอบรับกลับมาเท่าที่ควร เพราะชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญกับศิลปินนักร้องของตัวเอง มีแต่ฟังค่ายใหญ่ๆ

กิจกรรมที่ทำร่วมกับเด็กๆ ในชุมชน

กิจกรรมต่างๆ ที่อันทำกับเด็กๆ ในชุมชนก็มี เรื่องการร้องเพลง ซ้อมดนตรี ค้นหาคนที่จะมาช่วยงาน ใครเล่นดีๆพอที่จะอัดเสียงได้ ก็ชักชวนมาเป็นทีมงานสร้างสรรค์ดนตรีด้วยกัน และในอนาคตเขาก็อยากจะรับงานแสดงร่วมกับเด็กในชุมชน แต่ที่ผ่านมามีเด็กบางคนก็สนใจ บางคนก็ไม่สนใจ สนใจจริงๆก็มี

น้อย ส่วนใหญ่แล้วอยากเล่นไปโซว์สาว หรือเข้ามาแล้วบอกว่า แคะเพลงนั้น เพลงนี้ให้หน่อยจะเอาไปโซว์เพื่อน

อันบอกว่า...คนที่เป็นตัวอย่างในการเขียนเพลงและการดำเนินชีวิตก็คือ ครูสลา คุณวุฒิ ท่านกลายเป็นแรงบันดาลใจ ที่ส่งผลให้เขามุ่งมั่นที่จะเขียน เพลงและทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเด็ก นอกจากนี้ครูสลายังเป็นแบบอย่างที่ดีของ การประพฤติตัว ท่านให้ความรู้แบบไม่บิดบัง อยากให้ลูกศิษย์ทุกคนได้ดี พร้อม กับให้โอกาสทุกคน และเป็นคนรักครอบครัวมาก

สำหรับอันแล้วการอยู่บ้านนอกนั้นดีกว่าอยู่ในเมือง เพราะได้เห็นสิ่ง ต่างๆที่หลากหลาย บรรยากาศในการเขียนเพลงมันก็ดี เพราะการเขียนเพลงมัน ต้องมีสมาธิ มีวัตถุดิบในการเอามาเป็นเรื่องราว บ้านนอกหรือชนบทสามารถเอา มาเป็นเนื้อหาของเพลงได้เยอะ พร้อมกันนั้นเนื้อหาเพลงมันสามารถเขียนได้ หลายแง่มุม สะท้อนวิถีชีวิตคนก็ได้ สะท้อนสภาพแวดล้อมก็ได้

หลักการเขียนเพลงที่สามารถสื่อกับคนฟังได้

ดังนั้นเวลาฝึกแต่งเพลง พื้นฐานที่ต้องมีคือ ถ้าเป็นเพลงลูกทุ่งก็จะมาจาก กลอน สัมผัสนอก สัมผัสใน ฟังแล้วสละสลวย มีความคล้องจอง ถ้ามีพื้นฐานใน การแต่งกลอน รู้จักสัมผัสนอกสัมผัสในก็ช่วยให้เขียนเพลงได้ดี ส่วนเนื้อหา ก็เขียนเรื่องที่ยากเขียน ถ้าจะลึกลงไป วิธีการเขียนเพลงลูกทุ่งก็มี 4 ท่อนคือ

- ท่อนแรก เกริ่นนำ

- ท่อนที่สองเข้าสู่เนื้อหา
- ท่อนที่สามเป็นท่อนสุก แยกออกไป
- ท่อนที่สี่ สรุปว่าสามท่อนที่ผ่านมาเกี่ยวกับอะไร

หลักการเขียนแบบนี้มันจะทำให้ไม่่ง ไม่วน ถ้ารู้จักท่อนเกริ่น แล้วก็เข้าเนื้อหาแยก แล้วมาสรุปในท่อนสุดท้าย มันจะฟังรู้เรื่อง มันเหมือนดูละคร อ่านนิยายเรื่องหนึ่งเลย แต่ถ้าไม่มีหลัก มันจะไม่ค่อยรู้เรื่อง มันจะไม่เป็นเพลง ไม่สามารถรู้ได้ว่าเพลงนี้ต้องการสื่อถึงอะไรได้ หลักการเขียนแบบนี้จะทำให้สามารถเขียนเพลงแล้วสามารถสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจได้ ไม่ใช่ว่าเขียนแล้วเข้าใจอยู่คนเดียว และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือว่า ต้องให้คำมันทำหน้าที่ของมัน ถ้าจะเป็นอย่างนั้นได้ คำต่างๆที่เอามาใช้ในเพลงมันต้องมีพลังมากพอที่จะเข้าไปกระแทกใจของคนฟัง

นอกจากนี้อันยังบอกเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเป็นนักดนตรีที่ดีอีกว่า อันดับแรกก็คือ ถามตัวเองว่าชอบจริงๆหรือเปล่า ถ้ามีความชอบจริง คิดว่าทุกคนสามารถไปถึงจุดนั้นได้ เพราะมันจะมีแรงผลักดันในการพัฒนาตัวเอง ซึ่งต้องถามตัวเองให้ได้ว่าเราอยากเล่นดนตรีเพื่ออะไร เพื่อเอาไปอวดใครหรือเปล่า หรือแค่อยากโชว์ ถ้าไม่ถามตัวเอง ความต้องการหรือเป้าหมายที่แท้จริงคืออะไร เวลาเดินไปแล้วเจอปัญหามันจะหลุด มันจะไปให้ความสนใจกับเรื่องใหม่ในทันที และสิ่งสำคัญก็คือ พยายามฝึกเล่น ฝึกซ้อม เป็นประจำ สม่ำเสมอ ถ้าเป็นนักแต่ง

เพลงเจออะไรก็เขียนไว้ ถึงว่าไม่มีใครชอบก็ให้ภูมิใจที่เราได้เขียน จะเป็นนักดนตรีก็ต้องซ้อม จะนั่งคิดเอาไม่ได้

นอกจากนี้คุณสมบัติสำคัญอีกประการหนึ่งของเป็นนักดนตรีก็คือ การแสวงหาความรู้ ต้องหาความรู้ใหม่ๆ เข้ามาเพื่อสร้างสรรค์จินตนาการของตัวเอง แหล่งความรู้ต่างๆ ก็จะมีหนังสือ อินเทอร์เน็ต มันก็มีเทคนิคต่างๆ ในการเล่นดนตรี ต้องรู้จักแสวงหาความรู้ให้ตัวเอง และต้องหมั่น ไปหาผู้รู้ อย่างเช่น อันก็ไปหาครูสลา และปัจจุบันคนดนตรีที่เล่นเก่งๆ เขาก็ทำวิดีโอออกมาขาย แผ่นละร้อยกว่าบาท มันมีสื่อให้ศึกษาหลายอย่าง ลองหาว่าอันไหนที่เข้ากับเราได้ ไม่ให้ลำบากในการที่จะไปศึกษามาก

เมื่อมองในแง่ของคนตรีและการฝึกฝนตนเองอันคิดว่า...เราเริ่มต้นในการเดินทาง การเรียนรู้ของเขาจะไม่มีที่สิ้นสุด ต้องเรียนและศึกษาไปเรื่อยๆ เพราะว่าวิวัฒนาการของโลกไม่ได้หยุดนิ่ง ไม่ใช่ว่าเก่งแค่นี้แล้วจะหยุด เราต้องหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ เรื่องการเรียนรู้มันไม่หยุดนิ่ง โลกก็ไม่ได้หยุดนิ่ง อีกด้านหนึ่งก็คือ ต้องกล้าลองผิด ลองถูก ซึ่งทำให้รู้ว่าสิ่งที่ทำนั้นมันถูกหรือเปล่า พร้อมกันนั้นต้องกล้าให้คนอื่น ๆ ที่มีความรู้มาวิจารณ์ เพื่อจะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนางานของตัวเอง ดังนั้นการลองผิด ลองถูกจะทำให้เห็นปัญหา ทำให้เห็นว่าการทำงานของตัวเองต้องเติมอะไรอีกบ้าง เมื่อเห็นตัวเอง มันก็จะนำไปสู่การพัฒนาตัวเอง ดังนั้นเพื่อให้ถึงเป้าหมายที่ตัวเองตั้งไว้ก็ต้องศึกษา และลองผิด ลองถูกไปเรื่อยๆ เขียนเพลงก็เขียนไปเรื่อยๆ

อันแลกเปลี่ยนประสบการณ์
กับน้องๆ บ้านดิน

อันกับการทำงานให้ห้องอัดเสียงของตัวเอง

การเดินทางกลับสู่แผ่นดิน

อันอุดมสมบูรณ์ของอานัฐ หาญชนะ

เรื่องเล่าโดย วิโรจน์ วงศ์เสนา

นายอานัฐ หาญชนะ ชายหนุ่มวัย 29 ปี เป็นอีกคนหนึ่งที่เป็นลูกหลานของชาวท่ามะไฟหวาน ตำบลท่ามะไฟหวาน อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ด้วยช่วงวัยชีวิตที่ย่างก้าวสู่วัยกลางคน ชายหนุ่มคนนี้ผ่านประสบการณ์ต่างๆ มาพอสมควรที่จะทำให้เขารู้ว่า การกลับมาสร้างหลักปักฐานอยู่ที่บ้านของตัวเองนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ พร้อมกับการอยู่

อานัฐ หาญชนะ

ใกล้ชิดกับพ่อแม่และลูกชายอีก 2 คน ซึ่งอยู่ในช่วงวัยที่กำลังต้องการความรักความอบอุ่นของพ่อแม่ ด้วยเหตุนี้เอง อานัฐ จึงคิดว่าการทำงานอยู่บ้านจะเป็นหนทางเดียวที่ทำให้เขาสามารถดูแลลูกชาย และพ่อแม่ได้

ชีวิตของคุณพ่อลูกสอง

บ้านหลังเล็ก ๆ สองชั้นของอานัฐอยู่ที่หมู่บ้านท่ามะไฟหวานค่อนข้างไปทางด้านทิศตะวันตก ชาวบ้านในชุมชนเรียกว่าท้ายหมู่บ้าน ที่นี้ค่อนข้างเงียบสงบไม่ค่อยมีผู้คนสัญจรผ่านไปมา ส่วนสมาชิกภายในครอบครัวของอานัฐมีด้วยกันทั้งหมด 5 คน มีพ่อ , แม่ , อานัฐ , และลูกชายคือ น้องเฟรม น้องเฟิร์น

(ลูกน้อยทั้งสองที่น่ารักของอานัฐ) บ้านที่อยู่ในปัจจุบันเป็นบ้านหลังไม่ใหญ่ ไม่มีเฟอร์นิเจอร์ราคาแพง ไม่ต้องมีสนามหญ้าหน้าบ้าน ไม่ต้องมีสระว่ายน้ำ เป็นที่ผสมผสาน

ระหว่างปูน ไม้ และดิน ได้อย่างลงตัวเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าบ้านที่สร้างนั้นจะยังไม่เสร็จเรียบร้อยดีนักก็ตาม แต่ว่าการตกแต่งภายในบ้านก็นำไม่มาประดับไว้ได้อย่างสวยงาม และก็มีเสน่ห์พอที่จะช่วยดึงดูดสายตาผู้คนที่ผ่านไปมาให้มาเยี่ยมชมและชื่นชมในฝีมือการตกแต่งบ้านที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

เจ้าของบ้านเป็นคนค่อนข้างจะมีสายเลือดนักออกแบบที่หาตัวจับได้ยากในชุมชน มีการตกแต่งบ้านอย่างเรียบง่ายแต่นำดึงดูดใจเป็นอย่างมาก ความคิดแปลกใหม่แหวกแนวแตกต่างจากที่อื่น ที่ไม่มีโรงเรียนแห่งไหนเปิดสอน

บรรยากาศภายในบ้านดูเรียบง่าย ไม่หรูหรา แต่ให้คุณค่าทางจิตใจแก่คนในครอบครัวได้เป็นอย่างดี

อานัฐ หาญชนะ “มือปิ่นพ้อลูกอ่อน” เป็นสมญานามที่ชาวบ้านเรียกกัน เขาเป็นอีกคนหนึ่งที่มีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมภายในชุมชนของตนเอง และนอกชุมชนมายาวนาน บวกกับการที่เขาเป็นคนอารมณ์ดีเป็นมิตรกับผู้ที่มาเยี่ยมเยือน จึงทำให้เขาเป็นที่รักใคร่ของชาวบ้านในชุมชน และนอกเหนือจากการที่มีฝีมือในการตกแต่งบ้านที่ไม่ซ้ำแบบใครแล้ว ประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาของอานัฐก็น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เขาเติบโตมาจากการเรียนรู้นอกระบบ ซึ่งเป็นความรู้ที่เขาบอกว่าไม่สามารถหาได้ในห้องเรียน สิ่งสำคัญก็คือ การได้ลงมือปฏิบัติจริง

ตั้งแต่เด็กเขาจะเป็นคนที่พุดน้อย เวลาทำกิจกรรมต่างๆ ก็จะไม่ค่อยได้พุดได้แสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร แต่จะเป็นคนลงมือปฏิบัติเสียมากกว่า อานัฐเป็นคนเอาใจใส่ต่องานทุกอย่างที่ได้ลงมือทำ ไม่เคยปล่อยทิ้งหรือผลัดภาระ เขาเป็นคนที่ห่วงใยและใส่ใจความเป็นไปของเพื่อน ๆ เสมอ เพื่อนคนไหนมีปัญหาเข้ามาภายในชีวิตก็สามารถพุดคุยปรึกษาหารือได้

อานัฐมีโอกาสได้สัมผัสกับการเรียนรู้นอกระบบที่แตกต่างและเติบโตมาไม่เหมือนกับเพื่อนๆ รุ่นเดียวกัน ที่ต้องเรียนในระบบไปพร้อมๆ กับความคาดหวังของพ่อแม่ที่อยากให้ลูกได้เรียนหนังสือสูงๆ จบจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง เพื่อที่ว่า จบมาแล้วจะได้เป็นเจ้าของคนขายคน มีเงินเดือนสูงๆ มาช่วยยกระดับฐานะทางครอบครัว แต่เขากลับเลือกเรียนในสิ่งที่สนใจและสามารถ

สร้างความสุขให้เกิดขึ้นกับตนเองได้ เขามีแบบแผนในการดำรงชีวิต ที่สามารถทำให้ตัวเองยืนหยัดอยู่ในชุมชนและสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี

ช่วงวัยชีวิตกับประสบการณ์ในชมรมเต็กรักนก (บ้านสายรุ้ง)

เมื่อประมาณชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อานัฐได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง “ชมรมเต็กรักนก” เขามีความสนใจในการดูนกเป็นอย่างมาก และได้ไปสำรวจนกในเทือกเขาภูแลนคา ซึ่งทำให้เขามีความหวังใจและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ยังเยาว์วัย พื้นที่จัดกิจกรรมดูนกของชมรมก็จะอยู่บนเทือกเขาภูแลนคา(บ้านท่ามะไฟหวานตั้งอยู่บนเทือกเขาภูแลนคา)

กิจกรรมสำคัญของชมรมเต็กรักนกก็คือ การทำเข็มกลัดนก เพื่อขายสร้างรายได้ให้กับตนเองและหารายได้เข้ากลุ่มไว้สำหรับการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้กับเด็ก ทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระทางการเงินของพ่อแม่และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เมื่อครั้งแรกที่เริ่มทำ เขาจะช่วยกันหาดอกไม้สักในชุมชนเพื่อมาแกะให้เป็นตัวนกและค่อยๆ พัฒนาตัวเอง ทำอย่างอื่นเพิ่มเติมขึ้นเรื่อย

ในช่วงที่อานัฐได้เรียนรู้อยู่ในบ้านสายรุ้ง ก็ได้มีการทำกิจกรรมต่างๆ มากมายร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางไปศึกษาวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าปะกาเกอะญอ ที่บ้านห้วยจะก่อ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อเรียนรู้ความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพต่างๆ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง เมื่อครั้งที่ได้เข้าไปอยู่ที่บ้านห้วยจะก่อ เขาได้เข้าไปช่วยเหลืองานชาวบ้านทุกอย่าง ไม่นิ่งเฉย เหมือน

สุภามิตที่ว่า อยู่บ้านท่านอย่างนี้ดูดย บั้นวับบั้นควายให้ลูกท่านเล่น งานแรกที่เขาเข้าไปช่วยเหลืองานชาวบ้าน ก็คือการตำข้าวในตอนเช้าๆ ด้วยครกกระเดื่อง โดยการใส่เท้าเหยียบ หลังจากที่ตำข้าวเสร็จด้วยครกกระเดื่องเรียบร้อยแล้ว ก็ต้องนำมาผัดเพื่อแยกแกลบ แยกเมล็ดข้าวออกจากกัน เป็นช่วงเวลาที่ท่านรู้รู้สึกมีความสุข เพราะมันสะท้อนให้เห็นว่า ในอดีต ก่อนที่เทคโนโลยีจะก้าวหน้านั้น การที่จะได้ข้าวมาแต่ละเม็ด ชาวนาทุกคนต้องเหนื่อยยากมากแค่ไหน กับการที่ต้องคอยฟุ่มฟักข้าวในนาของตนอย่างกับไขในหิน เพื่อให้ได้ข้าวมากิน ซึ่งแตกต่างจากการทำนาในปัจจุบัน ที่มีเทคโนโลยี เข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระอันหนักหน่วง เริ่มตั้งแต่การปักดำ ก็จะมีรถปักดำต้นกล้า พอมาถึงการเก็บเกี่ยวก็จะมีรถเกี่ยวข้าว ไปจนถึงรถนวดข้าว เพื่อแยกฟางข้าวออกจากเมล็ด สุดท้าย ก็คือการสีข้าว เพื่อแยกเมล็ดข้าวออกจากแกลบ ก็ยังมีโรงสีข้าว เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกสบายให้ นอกจากการเข้าไปช่วยชาวบ้านตำข้าวด้วยครกกระเดื่องแล้ว เขายังได้เข้าไปทำไร่ร่วมกับชาวบ้านในหมู่บ้าน เพื่อเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ทั้งยังได้ไปเรียนรู้การทำไร่ที่แปลกออกไปจากที่เคยทำมา

บนเส้นทางของนักพัฒนา

อานัฐเคยทำงานภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิเด็ก โดยพาน้องๆ จำนวน 5 โรงเรียนในตำบลท่ามะไฟหวาน ดูนก ทำค่าย พร้อมกับจัดทำบอร์ดนิทรรศการประชาสัมพันธ์ตามโรงเรียน ซึ่งจะจัดในช่วงเวลาว่างที่เด็กไม่ได้เรียน

หนังสือ โดยที่เขาจะขอชั่วโมงที่ว่างจากครูตามโรงเรียนต่างๆ แล้วก็เข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับเด็กๆ

โครงการต่อมาได้เข้ามาช่วยทำงานโครงการ UNDP (โครงการรณรงค์โลกรื้อนภาวะเรื้อนกระจก) ตามโรงเรียนรอบๆ เทือกเขาภูแลนคา ใน 4 อำเภอของจังหวัดชัยภูมิ ร่วมกับเพื่อนๆ กิจกรรมหลักๆ ก็จะเป็นการจำลองสถานการณ์โลกรื้อนให้ห้องๆ ได้สัมผัส โดยการนำเด็กขนาดใหญ่ไปกางที่โล่งกลางสนามที่มีแสงแดดส่องถึง แล้วให้นักเรียนเข้าไปในเต็นท์ พร้อมกับถามถึงความรู้สึกขณะนั้นว่าเป็นเช่นไร หลังจากนั้นก็สรุปโยงถึงสถานการณ์โลกรื้อนในอนาคตให้เด็กๆ ได้ตระหนักกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อทุกคน

กิจกรรมในโรงพยาบาลน้ำพองที่ทำ ก็เกี่ยวข้องกับลูกของเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นกิจกรรมพาลูกหลานของเจ้าหน้าที่ไปออกเรียนรู้นอกสถานที่ ที่สำคัญก็คือ เพื่อเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ให้กับเด็ก เพราะในโรงพยาบาลน้ำพองช่วงนั้นเด็กๆ จะมีการแบ่งชั้น แบ่งฐานะ แบ่งฝ่ายว่า ลูกหมอ ลูกพยาบาล ลูกของเจ้าหน้าที่ รพภ. เจ้าหน้าที่ขับรถ ฯลฯ ก่อนข้างที่จะมีความขัดแย้งกันสูง หน้าที่ของพี่อาสาที่ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ก็ต้องหากิจกรรมที่ให้เด็กๆ เหล่านี้เกิดความรักสามัคคีต่อกัน โดยได้เดิมในเรื่องของสิ่งแวดล้อมเข้าไป ด้วย ซึ่งผลงานที่เด็กได้ทำร่วมกันก็นำมาคิดในโรงพยาบาล เพื่อให้คนที่เข้ามาใช้บริการจากทางโรงพยาบาลได้รับรู้ว่าเด็กๆ ได้ทำกิจกรรมอะไรบ้าง แต่ก็ทำได้ไม่นานก็ออกมาอยู่บ้านสักพักหนึ่ง

ต่อมาได้ไปเป็นอาสาสมัคร ของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชแห่งประเทศไทย ครั้งแรกได้เข้าไปช่วยทำค่ายในพื้นที่ “เขาแผงม้า จังหวัด

นครราชสีมา” เป็นการถ่ายทำในด้านการอนุรักษ์และการปลูกป่าบ้างบางครั้ง และต่อมาได้ไปช่วยงานโครงการอนุรักษ์ช้าง ของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชแห่งประเทศไทย บ้านป่าละอู อำเภอบัวชุม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นการเข้าไปสำรวจช้างในป่าเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกป่าละอู พื้นที่ที่มีปัญหาระหว่างชาวบ้านกับช้างป่าที่มักกินพืชไร่ของชาวบ้านที่ปลูกรอบๆ ป่าอุทยานแห่งชาติ ทำให้เป็นปัญหาในพื้นที่ ระหว่างที่เข้าไปร่วมสำรวจก็ต้องเข้าไปบ้างเพื่อเก็บข้อมูลของช้างป่าโดยที่มินายพรานเป็นคนนำทางไปทุกครั้ง เป็นการสำรวจจำนวน การหมุนเวียนหากิน อาหารการกินของช้าง และบางครั้งก็ต้องเข้าไปเพื่อที่จะไปเก็บกระดูกของช้างที่ตายเพราะโดนรถชนเพื่อที่จะนำมาไว้ที่ศูนย์อนุรักษ์ช้าง เพื่อให้คนได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างคนกับช้าง อีกทั้งยังต้องเข้าชุมชนเพื่อที่จะไปประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านเข้าใจ โดยร่วมจัดหน่วยเคลื่อนที่ประชาสัมพันธ์ไปตามชุมชน อีกทั้งยังได้จัดทำละครและแสดงดนตรีของกลุ่มเยาวชน ได้จัดทำแผนที่ที่ได้คัดลอกมาจากแผนที่ทางทหาร ทำได้ระยะหนึ่งก็ลาออกจากคุ้มครองสัตว์ป่าแล้วได้กลับมาอยู่ที่บ้านของตน

หลังจากอยู่ที่บ้านได้ไม่นานก็ได้ไปทำกิจกรรมต่อมาก็คือ กิจกรรมเยาวชนในโครงการ WWF (กองทุนสัตว์ป่าโลก) โดยเข้าไปจัดทำค่ายอนุรักษ์ธรรมชาติให้กับโรงเรียนรอบๆ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง จังหวัดเลย โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การสร้างจิตสำนึกรักป่า อนุรักษ์สัตว์ป่า และสามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปสร้างเครือข่ายกับบุคคลรอบข้าง ให้เกิดขึ้นในหมู่เยาวชน

ผักพื้นบ้านกับน้ำใจของคนหนุ่ม

หากว่าอานัฐไม่ได้จัดทำค่ายต่างๆ ให้กับเยาวชน ก็จะกลับมาช่วยงานพ่อแม่ทำไร่นา เพราะว่าเขาเติบโตมากับท้องไร่ท้องนา ถือได้ว่าเขาเป็นแรงหลักในการทำงานหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว และเป็นคนหนึ่งที่มีความกตัญญูกตเวที ต่อพ่อแม่ อานัฐอาจจะแตกต่างออกไป จากคนอื่นหลายๆ คนในปัจจุบัน ที่เติบโตพอที่จะสามารถเลี้ยงดูตนเองได้ แต่กลับ

ปล่อยพ่อแม่ หรือผู้ที่มีอุปการคุณ ให้อยู่ตามยถากรรมหรือบางครั้งก็จะนำปัญหาหรือภาระต่างๆ มาให้ อานัฐจึงถือได้ว่าเป็นคนดีและเป็นต้นแบบให้กับเด็กในชุมชน บ้านท่ามะไฟหวาน ได้เป็นอย่างดี

สิ่งที่อานัฐทำอยู่ในปัจจุบันก็คือการรับทำบ้านดินในชุมชน การทำบ้านดินนั้น เป็นการช่วยลดภาวะโลกร้อน ไปได้อีกทางหนึ่งคือ วัสดุอุปกรณ์ที่นำมาทำ ก็มาจากธรรมชาติ เช่น แกลบ ดิน ทราย และอื่นๆ ที่พอจะหาได้จากชุมชน ค่าใช้จ่ายไม่สูง เหมาะกับคนที่มีฐานะทางการเงินไม่ค่อยดีนัก นอกจากการรับทำบ้านดินแล้ว ยังรับทำบ้านทั่วไป เมื่อทำงานแล้วเขาจะทำจนสุดความสามารถที่มีอยู่ เพื่อให้งานออกมาดีที่สุดใน และเจ้าของบ้าน ก็ต้องพึงพอใจมากที่สุดเช่นกัน

จะเห็นได้ว่า เขา เป็นคนที่ใส่ใจต่องานและมีความรับผิดชอบที่จะทำงานแต่ละชิ้นให้ออกมาได้ ตรงตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

งานที่อานัฐทำควบคู่ไปกับการสร้างบ้านก็คือ การปลูกผักพื้นบ้าน อย่างเช่น ผักก้านจอบ ผักหนาม เพราะอานัฐให้ความสำคัญกับผู้บริโภคมาเป็นอันดับแรก หากว่าผักที่ปลูกไม่ปลอดสารพิษ ก็จะทำให้ผู้ที่ซื้อไปรับประทาน เกิดสารพิษตกค้างในร่างกายและทำให้ต้องรู้สึกผิดไปตลอดชีวิต ช่วงแรกๆ นั้นเขา ปลูกผักกางต้ง หอม กระเทียม และผักล้มลุกต่างๆ เป็นการปลูกเอาไว้กินภายใน ครอบครั้ว และเริ่มทดลองขายตามชุมชนในเวลาต่อมา โดยครั้งแรกๆ ได้ขั้บรรณนำ ผัก ไปขายตามไร่ตามสวนหมู่บ้าน ใกล้เคียงในช่วงที่คนทำงานกว่าจะกลับมาถึง

บ้านก็ค้ำมัดดึกตื่นแทบ ทุกวัน เพราะเป็นการหา ตลาดหาลูกค้าถึงหน้า บ้าน ประกอบกับช่วง นั้นยังไม่มีตลาดนัดใน ชุมชนบ้านท่ามะเไฟ หวาน ช่วงนี้เองได้มีข้อ

เปรียบเทียบระหว่างการไปรับจ้างรายวันกับการขายผักขึ้น การปลูกผักขายตาม ชุมชนนั้นแต่ละวันจะทำงานไม่หนักเท่าการออกไปรับจ้างทำงาน แต่ละวันจะมี เวลาเหลือไปทำงานอย่างอื่นได้อีก และไม่ต้องทำงานด้วยความกดดัน เหนื่อยก็ พัก รายได้ที่ขายในแต่ละวันก็ได้ค่อนข้างมากทีเดียว เมื่อเปรียบเทียบกับ การ รับจ้างและต้องออกไปทำงานนอกบ้านทุกวัน

เมื่อออกไปขายทุกวันก็ทำให้คนเริ่มรู้จักมีจี้มากขึ้น เริ่มมีลูกค้าประจำ (ประปราย) แล้วช่วงต่อมาได้มีการส่งให้กับพ่อค้าแม่ค้าที่ไปขายของในอำเภอ ทำให้เขาคิดว่าน่าจะขายเอง ประกอบกับช่วงนี้ได้มีตลาดนัดในชุมชนขึ้นมาแล้ว จึงได้นำผักของตนมาขายให้กับชาวบ้าน โดยเน้นที่ราคาถูกและมีความปลอดภัย

ผักที่บ้านที่อานัฐนำไปขายในตลาดนัดชุมชนในตอนเย็น เป็นการสร้างรายได้เสริมจากการทำไร่ ทำนา รับจ้างทำบ้านและเป็นรายได้ที่ค่อนข้างสม่ำเสมอ อานัฐยังยึดหลักความคิดแบบเดิมๆ ที่ใช้ปุ๋ยจากมูลสัตว์ มาใส่ในแปลงผักของตน เพื่อให้ผักของตน ได้เจริญงอกงาม และมั่นใจได้ว่า หากใครที่ซื้อไปรับประทาน จะไม่ส่งผลเสียให้กับร่างกายอย่างแน่นอน ส่วนการนำไปขายของที่อานัฐนั้น จะขายสัปดาห์ละ 3 วัน (จันทร์, พุธ, ศุกร์) ส่วนเวลาที่เหลือก็จะได้ไปทำงานอย่างอื่นควบคู่กันไปด้วย อย่างเช่นการไปดูแลพืชผักในสวนของตนเอง แยกขายพันธุ์ เพื่อจะได้มีผลผลิตต่างๆ มาขายได้ใหม่ในครั้งต่อไป บ้างก็มีความว่างได้รับทำบ้านในชุมชน ผักที่อานัฐขายนั้นจะมีราคาไม่แพง กำละ 5 บาท เพราะถือว่าขายให้กับคนในชุมชน ก็ควรจะมึน้ำใจต่อกัน เหมือนกับว่า การมาขายผักในแต่ละครั้ง จะเป็นการมาแบ่งปันน้ำใจและแลกเปลี่ยนทัศนคติต่างๆ ต่อกันเป็นส่วนใหญ่ แพงขายผักของอานัฐนั้น เป็นแพงที่ทำขึ้นมาอย่างง่ายๆ โดยการนำไม้ไผ่มาสานด้วยเชือกเรียงร้อยอย่างเรียบง่ายและสวยงาม เป็นแผงวางผักโชว์ให้กับลูกค้าที่ทั้งเป็นชาวบ้านในชุมชน และคนที่ผ่านไปมาจากต่างจังหวัดได้จับจ่ายซื้อหาเพื่อไปรับประทานที่บ้าน การทำแผงขายผักของอานัฐนั้น ถือได้ว่าเป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นอย่างมาก เพราะแผงขายผักที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่แล้ว จะเป็นตะแกรงเหล็กที่สำเร็จรูปอยู่แล้ว

ผักพื้นบ้านต่างๆที่อาณัฐได้ปลูกไว้ในแปลงของตัวเองคือ ผักพวย (ตาลปัตรฤๅษี , ผักคั่นจอก) , ผักหนาม , ผักกระเฉดน้ำ เป็นการปลูกผักที่หาได้ง่ายจากแหล่งน้ำในชุมชนหรือตามต้นน้ำใกล้ๆ หมู่บ้าน และก่อนที่จะลงมือปลูกได้ก็ ต้องออกไปเสาะแสวงหาพันธุ์ผักตามที่แตกต่างกัน ตามสวนหรือคลองน้ำที่เป็นต้นน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของพันธุ์ผักหลาย ๆ ชนิด ส่วนการปลูกก็ไม่ได้ลงทุนอะไรมากมาย เพียงแค่ต้องออกแรงหาพันธุ์ผัก บวกกับการเติมน้ำมันรณในแต่ละครั้ง

ขายผักในตลาดนัดชุมชน

ที่ต้องออกไปหาพันธุ์ผัก และในแต่ละที่ที่ไป ก็จะเอามาจำนวนไม่มากนักเพราะว่าต้องการนำมาเพื่อขยายพันธุ์ในสวนของตนเอง ส่วนที่เหลือก็ปล่อยให้มัน โตเองตามธรรมชาติ เพื่อแบ่งปันให้กับคนอื่น เก็บไปกินได้ด้วย

แนวคิดสำคัญที่ทำให้เขาหันมาปลูกผักพื้นบ้านก็คือ ต้องการให้คนหันมารับประทานผักพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชนทั่วไป เพราะผักพื้นบ้านก็มีประโยชน์ไม่น้อยไปกว่าผักต่างๆ ไปอีกด้วย ส่วนที่เป็นหัวใจหลักๆ ก็คือต้องการอนุรักษ์พันธุ์ผักพื้นบ้านที่เริ่มจะหาได้น้อยลงไปทุกวัน เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ปลูกจะใช้ยาฆ่าหญ้าฉีดพ่นในการทำไร่ทำนา จึงส่งผลกระทบต่อให้ผักพื้นบ้านมีการลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วและเริ่มหายากลงไปทุกวัน ๆ และถ้าหากว่าในอนาคตข้างหน้าไม่ช่วยกันรักษาพันธุ์ผักพื้นบ้านไว้ก็คงจะเลือนหายไปตามกาลเวลาและจากชุมชนก็เป็นได้ นอกจากนี้ลูกค้าที่มาซื้อผักพื้นบ้านที่ร้านจะมีร่างกาย

แข็งแรง เพราะว่าผักพื้นบ้านบางชนิดมีสรรพคุณในการรักษาโรคได้ คนเฒ่าคนแก่ในอดีตมีการนำมารับประทาน และยังเป็นที่ปลอดภัยจากสารเคมี การนำผักพื้นบ้านมาขายนั้นนอกจากการหารายได้เสริมแล้ว เขายังต้องการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างพ่อค้า-แม่ค้าด้วยกัน ถ้าหากวันไหนขายผักไม่หมด ก็จะมีการแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนผักที่ตนเองไม่มีให้กับพ่อค้า-แม่ค้าที่ขายของด้วยกัน ส่วนลูกค้าที่มาซื้อผักก็จะมีการแถมให้เป็นวิธีการผูกมัดใจลูกค้าได้เป็นอย่างดี ที่แถมได้ก็คิดว่าผักที่นำมาขายในตลาดนั้นไม่ต้องลงทุนอะไรมากมาย ไม่ได้มีการดูแลเป็นพิเศษ ส่วนต้นทุนในการลงทุนก็เป็นจำนวนที่น้อยนิด และก็คิดว่าไม่ได้ต้องการขายเพื่อที่จะหวังเอากำไรแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องการให้เกิดการแลกเปลี่ยนเหมือนกับสมัยก่อนรุ่นพ่อรุ่นแม่ ที่ในสมัยนั้นจะมีการแลกเปลี่ยนกันกินมากกว่าจะคิดถึงการซื้อขายแต่เพียงอย่างเดียว ผักที่

ลูกค้าประจำมาซื้อผัก

นำมาขายนั้นจะมีการเก็บใหม่ทุกวัน ไม่มีการเก็บไว้ข้ามคืนหรือแช่ตู้เย็น เพื่อที่จะเก็บไว้ได้นาน ๆ เพราะคิดว่าถ้าเก็บเอาไว้ข้ามคืนแล้วนำกลับมาขายใหม่ ลูกค้าก็จะได้ของที่มีคุณภาพต่ำลง เมื่อนำไปประกอบอาหาร คุณค่าทาง

โภชนาการและรสชาติก็จะน้อยลงไป ก็เลยอยากจะให้ลูกค้าได้กินผักที่สดใหม่ทุกวัน เขาไม่ต้องการเอารัดเอาเปรียบลูกค้าที่เป็นชาวบ้านธรรมดาๆ ด้วยกันเอง และก่อนที่จะนำผักมาขายในแต่ละวันก็จะเสียเวลาไปประมาณครึ่งวัน เพื่อเก็บ

ผักและมัดผักเตรียมไว้ขายในตลาดนัดของชุมชน บรรยากาศในการขายผัก
พื้นบ้านของอานัฐ เป็นบรรยากาศที่เรียบง่าย บริเวณสองข้างทางในตอนเย็นมี
ลูกค้าเดินเลือกซื้อ มีพ่อค้า-แม่ค้าที่อยู่ในชุมชนที่อยู่บนเทือกเขาภูแลนคาเป็น
ชาวบ้านที่หาเช้ากินค่ำมารวมตัวกันทุกวันจันทร์, พุธ, ศุกร์ (อาทิตย์ละ 3 วัน)

ปัจจุบันนี้อานัฐก็ยังขายเหมือนเดิมเพียงแต่ว่าได้มีผักเพิ่มขึ้นมาหลาย
อย่าง เช่น เพกา เป็นการขายผักที่เอาใจใส่ต่อคุณภาพของผลผลิตที่กำหนด ใส่ใจ
ต่อผู้บริโภค ห่วงใยต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอย่างแท้จริง การขายผัก
พื้นบ้านของอานัฐยังได้จุดประกายการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนขึ้นมาอีกครั้ง
ด้วยความที่เป็นลูกหลานของคนในชุมชนที่มีความขยันอดทน บวกกับการมี
พื้นฐานการทำงานในชุมชนมาก่อน ทำให้เขามองปัญหาในปัจจุบัน มองความ
ต้องการของคนในชุมชนได้อย่างชัดเจน และการขายผักจึงง่ายที่จะตอบสนอง
ความต้องการของชาวบ้านในชุมชนได้อย่างดี ซึ่งอานัฐได้สร้างองค์ความรู้ใน
เรื่องของการผักพื้นบ้านจากพื้นฐานของความสนใจของตัวเอง

กว่าจะได้เป็น “ครูต้อง” กับศูนย์การเรียนรู้ที่กินได้

เล่าเรื่องโดย อาจารย์นิรันดร คำนุ

บ่ายโมงกว่าๆ ของวันพฤหัสบดี ที่ 11 กันยายน 2551 เป็นวันที่ผู้เขียนนัด “ครูต้อง” เพื่อสัมภาษณ์ (แต่จริงๆ หนักไปทางพูดคุย).... บ้านพักของครูต้องเป็นบ้านไม้หลังเล็กๆ กะทัดรัด อยู่ห่างจากบ้านหนองแสง ตำบลบ้านฝื่อ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่นไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ 1 กิโลเมตร บรรยากาศโดยรอบบริเวณถูกจัดให้เป็น

แหล่งเรียนรู้ เรื่องเกี่ยวกับการเกษตรล้วนๆ ทั้งเรื่องพันธุ์ข้าวพื้นบ้าน เรื่องปุ๋ยหมักชีวภาพสูตรต่างๆ การเลี้ยงกบ การเลี้ยงปลา เลี้ยงเป็ด เลี้ยงหมู ปลูกผัก สารพัดเรื่อง ก็ประมาณว่าเข้ามาที่นี่ กลับออกไปต้องได้แนวคิดไปทำการเกษตรหรือประกอบอาชีพอะไรซักอย่างแน่ ๆ.....

....ครูต้องกำลังนอนเอกเขนก ที่ระเบียงไม้หน้าบ้านในขณะที่ผู้เขียนเดินทางมาถึง คงเป็นเพราะบรรยากาศสายวันนี้ นานอนกลางวันจริงๆ ผู้เขียนเองก็รู้สึกเช่นนั้นลมที่พัดเอื่อยๆ แดดรำไรไม่ร้อนจัดเหมือนวันก่อนๆ ประกอบ

กับต้นคูณที่ทอดเงาให้ร่มรื่น ที่ตรง
ระเบียงไม้หน้าบ้านครูต้องพอดิบ
พอดีบรรยากาศเป็นใจชวนนอน
หลับตาพักผ่านกายาให้คลายความ
เหนื่อยล้าที่วุ่นอยู่กับงานมาตลอดทั้งวัน
..... ที่หลังบ้านครูต้องยังเป็นสระน้ำ มี
เปิดเทศตัวเชื่อมสี่ขาวสะอาดตาลอยน้ำ

ปะปนอยู่กับहांที่เล่นน้ำสบายอารมณ์ในวันที่บรรยากาศเป็นใจ..... หากแต่...
แม้บรรยากาศจะเหมาะสำหรับการนอนเล่นพักผ่อน แต่ครูต้องก็ต้องถูก
จัดจ้งหวะเพื่อพูดคุยหาสาระเรื่องราวดีๆ ให้เราได้อ่านเรื่องราวของ ครู กศน.
ธรรมดาๆ คนหนึ่ง ที่ผู้เขียนคิดเอาเองว่า “เขาไม่ธรรมดา”

.....ย้อนรอยชีวิตครูต้องในวัยเด็ก.....

ชีวิตครูต้องในวัยเด็ก ก็เป็นคนบ้านหนองแสง ตำบลบ้านฝ้อ อำเภอ
หนองเรือ จังหวัดขอนแก่น โดยกำเนิด ความเกร ก็คือ ตามประสาเด็กบ้านนอก
ธรรมดาคนหนึ่ง แต่ข้อต่างก็คือ ครูต้องเป็นลูกตำรวจ ที่สมัยเด็กๆ เขาต้องย้าย
ตามพ่อไปหลายๆ ที่ ตั้งแต่สมัยเรียนชั้นประถม จนถึงมัธยมต้น “ชีวิตในวัยเด็ก
ของผมก็เติบโตมาธรรมดาแบบเด็กน้อยบ้านนอก ไม่ใช่ ไม่เกรให้แ่จนถึงขั้น
เสียน ก็คือชนบ้่างตามประสาเด็ก ๆ” ครูต้องพูดยิ้มๆ สิหน้าครุ่นคิดถึงเรื่องราว

เมื่อครั้งยังเด็ก “ถ้าคือเกมมาก ก็กลัวพ่อแม่เสียใจ ผมก็เคย ไปแอบขโมยมะม่วง ชาวบ้าน เคยไปรื้อเถียงนาชาวบ้านเค้าเล่น กับเพื่อน ๆ ในกลุ่ม แต่ตอนนั้นผมไม่รู้ว่ามีผิด แบบไหน อย่างไร ก็ตามประสาเด็ก ๆ “ พอครูต้องพูดถึงตรงนี้ ก็ทำให้ผู้เขียนนึกถึงวีรกรรมของตัวเองสมัยเด็กๆ เช่นกัน ว่าตัวเราเองก็ใช่ย่อย.....

ครูต้องเล่าต่อ.. “เมื่อครั้งยังเด็ก ผมเคยไปหาปลาช่อนในนา กับเพื่อน ทำข้าวเวาพังหมดแต่ตอนนั้นไม่รู้จริง ๆ ว่า ข้าวในนาเขาจะเสียหาย ก็คิดแค่ว่าอยากหาปลา สนุกกับการหาปลา ไม่ได้คิดว่าข้าวเขาจะล้มเสียหาย นึกไม่ออกจริงๆ ในตอนนั้น” ถึงตรงนี้ก็ทำให้ผู้เขียนนึกถึงประเด็นเรื่อง “ความถูกต้อง” ของคนเราในวัยเด็ก ว่าเออ....มันก็จริงอย่างที่ครูต้องว่าจริงๆ นะ เกี่ยวกับการแยกแยะเรื่องถูกผิด กับความสนุกสนาน บางทีมันก็ปนเปกันจนเราแยกไม่ออกว่าอะไรถูกอะไรผิดจนกว่าจะได้ลองผิดลองถูกผ่านการพำรสอนจากสถาบันครอบครัวจนเข้าใจ แต่ผู้เขียนค่อนข้างมั่นใจว่าไม่ว่าใครๆ ก็ต้องมีประสบการณ์สลับๆ กันๆ ในวัยเด็กไม่มากก็น้อยกันทุกคน หากแต่สถาบันครอบครัวดูเหมือนจะเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญสำหรับชีวิตในวัยเด็ก ที่จะต้องเป็นกลไกที่ทำหน้าที่พำรสอน ปลูกฝังเรื่องดี ๆ สิ่งดี ๆ ที่เป็นประโยชน์ให้กับเด็กน้อยในครัวเรือนของตน บางเรื่องก็เรียนรู้จากการทำผิด บางเรื่องก็จากการทำดี แต่ทุกอย่างคือ “กระบวนการเรียนรู้” ไม่ว่าจะจากประสบการณ์บทเรียนที่ผิดพลาดหรือดีงามก็ตาม ต่างก็มีข้อคิด บทเรียน โยงเป็นฐานหล่อหลอมตัวเราจากอดีตสู่ปัจจุบัน และอนาคตนั่นเอง

หลังจากจบชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนเวงน้อยศึกษา เป็นวัยที่เด็กชายต้องในขณะนั้นก้าวผ่านสู่การเป็นวัยรุ่น และห่างจากการดูแลของพ่อแม่ เพื่อเตรียมความพร้อมก้าวเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ และชอบลิ้มลองของแปลกๆ ใหม่ๆ รายรอบตัวเอง ครูต้องได้แยกตัวออกจากครอบครัวเพื่อมาเรียนต่อระดับปวช. ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ที่วิทยาลัยเทคโนโลยีภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ ในตัวจังหวัดขอนแก่น ที่เรียนแห่งใหม่นี้เพื่อนเยอะมาก มีเพื่อนทุกรูปแบบ การสูบบุหรี่ กินเหล้า ถือเป็นเรื่องปกติ ในทางกลับกัน หากใครไม่ดื่มไม่กินถือว่าเป็นเรื่องแปลก เหตุผลนี้เองทำให้ใครที่ไม่สามารถจะประคองตัวเองให้รอดพ้นช่วงนี้ไปได้ก็จะเสียคนไปเลยก็มี “ผมคิดว่าที่ผมสามารถจะประคองตัวเองให้ผ่านชีวิตช่วงนั้นมาได้เพราะพื้นฐานครอบครัว ที่แม้ครอบครัวจะไม่ดีเลิศ แต่ผมจำคำแม่พ่อสอนสั่งได้เสมอ เลยไม่ถลำลึกไปในทางที่ผิด”

กีฬาฟุตบอล ถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญมากๆ อย่างหนึ่ง ที่ช่วยดึงครูต้องให้เกิดการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สมัยเรียนเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครูต้องไปขออาจารย์เพื่อซ้อมบอลกับเพื่อน ด้วยนิสัยส่วนตัวที่ชอบกีฬาฟุตบอล จึงทุ่มเทให้กับกีฬาฟุตบอลในเวลานั้นมากๆ พอครูต้องพูดถึงเรื่องกีฬาฟุตบอล ทำให้ผู้เขียนนึกถึงประเด็นจากการบรรยายของ อ.พัฒนา กิตติอาษา ที่ท่านพูดถึงการเล่นฟุตบอลของแรงงานไทยที่สิงคโปร์ ท่านบอกในทำนองที่ว่า ฟุตบอลเป็นภาษากลางของคน โดยเฉพาะผู้ชาย ที่คุยกันรู้เรื่องด้วยเกมส์ ซึ่งผู้เขียนเองก็เห็นด้วยเป็นอย่างมากเพราะ “ฟุตบอล” เป็น “พื้นที่” การแสดงออก เป็นพื้นที่แห่งการสื่อสาร เป็นสัญลักษณ์ของการใช้ “พลัง” ที่มีความหมายมากกว่าชัยชนะในเกมส์ ซึ่งหากจะลองวิเคราะห์ให้ลึกลงไปก็จะทำให้เห็นถึงความมีวินัย มีกติกา มีกฎ มีความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม ฯลฯ ที่สอดแทรกอยู่ในเกมส์อย่างน่าอัศจรรย์ ฉะนั้นพื้นที่การแสดงออกอย่างกีฬาฟุตบอลสำหรับลูกผู้ชาย ถือว่า เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งหากจะนำไปใช้เป็นเครื่องมือการพัฒนาก็คงจะได้ หากแต่ต้องแยกแยะออกจากเรื่องการพนัน เหล้าสุราเหมือนเช่นเป็นอยู่ในปัจจุบัน

หลังจากที่ครูต้องจบ ปวช. จากวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบกระท่อนกระแท่น ครูต้องได้เข้าศึกษาต่อ ที่

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ศึกษาต่อในวิชาเอก เทคโนโลยีอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ในขณะที่นั้นก็ต้องรู้สึกว่าคุณเองเป็นผู้ใหญ่ขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น มีโอกาสได้เป็นหัวหน้าชั้น เป็นผู้นำการทำงานของเพื่อนๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียน โครงการงาน โครงการต่างๆ จะขาดคุณต้องไม่ได้ ช่วงที่เรียนปี 4 คุณต้องชักชวนเพื่อน ๆ ในห้องตั้งชมรมนักประดิษฐ์ โดยตัวเองได้เป็นประธานชมรม มีโอกาสไปร่วมประชุมกับสภานักศึกษาของมหาวิทยาลัย แต่ก็ไม่รู้เรื่องอะไรมาก เพราะมันดูแข็งๆ มีระเบียบกติกามากมาย ยากต่อการเรียนรู้สำหรับคุณ ต้อง งานของชมรมในช่วงนั้นจึงไม่มีอะไรเป็นรูปธรรมมากนัก เป็นการเข้าไปร่วมกิจกรรมตามโครงสร้าง มากกว่าการมีส่วนร่วม

เราจะเห็นได้ว่าการ ได้มีโอกาสเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมอะไรซักอย่าง ย่อมทำให้เราเกิดแรงบันดาลใจ เกิดพลังในการคิดและทำงาน และในขณะที่เดียวกันทุกคนก็ต้องเคยเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามในชีวิตจริง ประสบการณ์ส่วนนี้จะหล่อหลอมให้เราเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์มากขึ้นจากการได้ลองผิดลองถูก ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ที่เป็นเหมือนโรงละครแห่งชีวิต

จุดหักเหของชีวิตของคุณต้องเกิดขึ้นหลังจากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นจุดหักเหที่ต้องทำให้คุณต้องได้หันมามองย้อนดูตัวเอง ทำความรู้จักตัวเองให้มากขึ้น และเป็นบทเรียนของการลองผิดลองถูกอย่างแท้จริง “หลังจากจบ ป.ตรี ผมได้รับโอกาสดีมาก ได้เข้าทำงานในโรงงานแห่งหนึ่ง ทำงานในตำแหน่งเจ้าหน้าที่บำรุงรักษาเครื่องจักร เป็นงานสบาย ๆ แต่ผมคิดว่ามันไม่ใช่ผม” หลังจากเข้าทำงานเรียนรู้เรื่องการทำงานบทบาทหน้าที่ คุณต้องเริ่มเกิดคำถามมากมายกับตัวเอง และรู้สึกว่าตัวเองนั้นไม่ชอบงานบีบบังคับ มีข้อจำกัดเรื่องเวลาแบบทำงานตามเวลา มากกว่าการให้ความสำคัญกับเนื้อหา ประกอบกับเริ่มคิดว่า ตัวเองทำงานได้ไม่เต็มที่ไม่คุ้มค่าจ้างที่เขาจ้าง แม้คนรอบข้างจะมองว่าตัวเองทำงานดี มีความรับผิดชอบ แต่ก็ไม่รู้ว่าเขาพูดจริงหรือพูดเล่น คุณต้อง

ทนทำงานได้ 10 เดือนจึงลาออก ครั้งหนึ่งก่อนหน้าการลาออก ครูต้องเคยกลับมา
อยู่บ้านเฉยๆ 1 อาทิตย์ เพราะคิดมากกว่างานนี้ไม่ใช่ตัวเอง ได้มีเวลานึกย้อนถึง
อาชีพเกษตร ย้อนคิดถึงสิ่งที่ยากทำว่ามันเยาะเย้ยเต็มหัวไปหมด

หลังจากที่ลาออกจากโรงงาน ได้หยุดพิจารณาตัวเองพักหนึ่ง ครูต้องได้
มีโอกาสเข้าเป็นครูของ ประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) กศน.อำเภอหนองเรือ
ในสมัยที่ อ.สุรินทร์ ห่วงจิตร เป็นผอ.ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ
หนองเรือ ซึ่งในขณะนั้น ครูต้องได้เรียนรู้การทำงานแบบไม่ยึดติดสำนักงาน ไม่
คิดกรอบใดๆ เน้นการทำงานตามความต้องการของพื้นที่จาก อ.สุรินทร์ ห่วงจิตร
ได้เห็นรูปแบบการทำงานชุมชน วิธีการคุยกับชาวบ้านของ อ.คณิต อำพันวาท ซึ่ง
เป็นครูศรช. รุ่นพี่ในขณะนั้น ทำให้เกิดความอยากเรียนรู้ เกิดความสนุก ในการ
อยากที่จะทำบ้าง ประกอบกับช่วงนั้น ได้มีโอกาสทดลองเลี้ยงกบ เพาะพันธุ์ปลา
กับพี่หนุ่ม ครูต้องก็ได้เรียนรู้อะไรหลายๆ อย่างจากพี่หนุ่ม ในเชิงวิธีคิด การเข้า
ชุมชน ที่บางทีก็สังเกตจากการทำงาน บางเรื่องก็ต้องทำเป็นไม่รู้ ต้องแกล้งโง่ เพื่อ
ขอข้อมูล เพราะหากเราทำตัวเป็นผู้รู้ ผู้ฉลาดอยู่รำไป เราก็จะเหมือนน้ำเต็มแก้ว
ที่เต็มอะไรลงไปไม่ได้เลยมีแต่จะล้นออกอย่างเดียว เราต้องฝึกให้ได้ทั้งวิธีการทำ
และความรู้สึก

ครูต้องทำงานร่วมกับ อ.สุรินทร์ ห่วงจิตร ได้ประมาณสองเดือน อ.
สุรินทร์ก็ต้องย้ายไปเป็นผู้บริหารที่อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ตามวาระการ
ทำงานของผู้บริหารศูนย์ หัวหน้างาน คนใหม่ที่ กศน.หนองเรือ คือ อ.บุญส่ง
ทองเชื่อม อ.บุญส่งส่งเสริมสนับสนุนให้ครูต้องทำกิจกรรมหลายอย่าง ได้ทำ
โครงการฟ้าหลังฝน ทำศูนย์เรียนรู้ ซึ่งได้สอนให้กับครูต้องรู้จักการทำงานที่ต้อง
มีความกระตือรือร้น และมีความรับผิดชอบอยู่ตลอดเวลา

จุดหักเหในชีวิตเหล่านี้จะเป็นประเด็นสำคัญ ที่ทำให้ครูต้องเกิดการ
เข้าใจตัวเอง รู้จักตัวเองมากขึ้น แต่ก็ไม่สามารถบอกได้อย่างฟันธงว่า เกิดจาก

สาเหตุใด ทั้งนี้เพราะกระบวนการหล่อหลอมประสบการณ์ชีวิตของแต่ละคนนั้นแตกต่างกันหลากหลาย มีที่มาที่ไปร้อยแปดพันประการซึ่งครูตัวเองก็มีเหตุปัจจัยหลากหลาย จะด้วยกระบวนการแห่งวิถีความพอเพียงที่ครูต้องมาค้นพบช่วงท้ายๆ หรือ การสั่งสมประสบการณ์ ครูพักลักจำเรื่องราวดีๆ ต่างๆ เก็บมาเป็นบทเรียนในชีวิตนั้น ต่างมีคุณูปการทั้งสิ้น หากแต่ภายใต้กระบวนการสั่งสมนั้น รวดทันตผลึกเป็นองค์ความรู้ เป็นตัวตนของบุคคลที่พร้อมจะมอบสิ่งดีๆ ให้กับชาวบ้านใกล้ตัว กล่าวได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมา กระบวนการคัดสรรภายใต้จิตวิญญาณความเป็นคนดี ได้หลอมรวมแบบอย่าง หรือเข้าหลอมหนึ่งที่จะสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนหมู่บ้าน และประเทศชาติในลำดับต่อไป

แรงบันดาลใจในการทำศูนย์เรียนรู้ในโครงการ “ฟ้าหลังฝน” กับการสนับสนุนที่ประเมินค่าไม่ได้

พันธกิจสำคัญของ กศน.หนองเรือ อย่างหนึ่งก็คือ การพยายามสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) ซึ่งมีความหมายถึง ศูนย์กลางจัดการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตสำหรับประชาชนในชุมชน เป็นสถานที่สร้างโอกาสในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการถ่ายทอดวิทยากร ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนให้ดำรงและสืบเนื่องต่อไป อีกทั้งเป็นแหล่งในการบริการชุมชน ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เน้นกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิต ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ และเกิดสังคมนการเรียนรู้ การพึ่งพาตนเอง และ

การเสริมสร้างวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย หากแต่ การทำให้เกิดศูนย์เรียนรู้ตาม แนวความคิดดังกล่าว กัับการปฏิบัติจริงไม่เหมือนกันซะทีเดียว

ด้วยเหตุที่ครูต้องเป็นครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) งานในช่วงแรก ๆ ที่ ได้รับมอบหมายคือ ไปจัดทำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีอยู่แล้ว ซึ่งตั้งอยู่ที่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฝื่อ ให้นำอยู่ เหมาะกับการเรียนรู้ ของผู้สนใจ และไปนั่ง ทำงานอยู่ที่นั่น “ผมไปนั่งทำงานที่ ศรช.บ้านฝื่อ ที่ อบต. ไปจัดหนังสือ จัดบอร์ด กิจกรรม ต่ออินเตอร์เน็ตไว้ ทำอยู่นานแต่ไม่ค่อยมีคนไปใช้เลย ผมเลยเบื่อ เพราะตัวเองไม่ได้ทำงาน วัน ๆ มีแต่นั่งเล่นอินเตอร์เน็ต และคิดว่ามันไม่มี ประโยชน์เท่าที่ควร อาจจะเป็นเพราะไม่ตรงความสนใจชาวบ้าน หรือสถานที่ไม่ เหมาะสม จึงได้กลับไปทบทวนใหม่”

ด้วยนิสัยส่วนตัวของ “ครูต้อง” ที่ชื่นชอบ การเกษตร ประกอบกับการที่ตัวเองเป็นครู ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสนใจศึกษาค้นคว้า ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเกษตรอยู่ ตลอดเวลา และผลจากความเบื่อหน่ายใน รูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ทำอยู่เดิม จึงเริ่มคิดหาอะไรทำ และได้พยายามรวมกลุ่มชาวบ้านในหมู่บ้านหนองแสง ซึ่งเป็นบ้านเกิดของครูต้อง ให้มารวมกลุ่มเรียนรู้อาชีพเกษตรอินทรีย์ เริ่มต้นจากการพยายามพลิกผืนดินที่แห้งแล้งแข็งกระด้างที่ปู่ครูต้องมอบให้ทำ ประมาณ์ว่า ขนาดปลูกหญ้ายังไม่งาม เพราะเป็นดินเหนียวปนทรายที่ขุดจากสระเอามาถมที่ ครูต้องและกลุ่มชาวบ้านได้พยายามปรับโครงสร้างดิน เริ่มทำแปลงผัก มีการ รวมกลุ่มร่วมลงหุ้น หุ้นละ 100 บาท และ

ของประมาณสนับสนุนส่วนหนึ่งจาก ผอ.บุญส่ง ทองเชื่อม ผอ.กสน.หนองเรือ ซึ่งก็ถือเป็นกลยุทธ์การทำงานที่อยากให้สมาชิกกลุ่มเกิดแรงจูงใจเข้ามาเรียนรู้เรื่องราวของการเกษตรอินทรีย์ และอย่างน้อยที่สุดสมาชิกกลุ่มจะได้รับความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ แปลงผักที่ได้ทำกันขึ้นในช่วงแรก ๆ ซึ่งก็ได้ผลตอบแทนมากในการทำงานระยะแรกที่มีสมาชิกเข้าร่วมประมาณ 20 คน มีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพใช้เอง ทำแปลงผัก ทำน้ำหมักชีวภาพใช้เอง มีการวางแผนปฏิทินการปลูกผักในรอบปี กิจกรรมในช่วงแรกสนุกมาก เพราะสมาชิกตื่นตัวกับการเรียนรู้ใหม่ ๆ และใช้พื้นที่ได้ขยายตัวของคอกวัวเก่าที่ปลูกสร้างไว้เป็นที่นัดพบทำกิจกรรมกับกลุ่มชาวบ้าน ให้ได้เกิดการพูดคุยหารือ แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันตรงนี้

“ครูต้อง” ได้พูดคุยปรึกษากับ ผอ.บุญส่ง ทองเชื่อม ถึงเจตนารมณ์ที่อยากทำงาน กับกลุ่มชาวบ้าน และปรึกษาถึงปัญหาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ไม่เอื้อกับการเรียนรู้ของชาวบ้าน ในขณะที่กลุ่มปลูกผักที่รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมก็กำลังแข่งขันเรียนรู้ กับกิจกรรมใหม่ที่ท้าทายความสามารถ ซึ่งจากการศึกษา ผอ.บุญส่ง ทองเชื่อม จึงทำให้เกิด เวทีการพูดคุยกันถึงทิศทาง แนวทางของกลุ่มชาวบ้านเล็ก ๆ ที่บ้านหนองแสง ผนวกพสานกับทิศทางงาน ของ กสน.หนองเรือ และการแก้ไขปัญหาเรื่อง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หลายครั้งหลายหน มีการสำรวจพื้นที่บริเวณที่กลุ่มชาวบ้านทำการปลูกผัก ซึ่งเป็นที่ดินของปู่ครูต้องมอบให้ครูต้องบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์กับส่วนรวม

ผลจากการพูดคุยปรึกษาหารือ ทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ หลายต่อหลายหน ทั้งการสำรวจพื้นที่ ตรวจสอบความต้องการของชาวบ้าน กลุ่มชาวบ้าน ครูต้อง และทาง กสน.หนองเรือ จึงตัดสินใจสร้าง ศูนย์เรียนรู้บ้าน

หนองแสง ขึ้นบริเวณข้าง ๆ พื้นที่ซึ่งกลุ่มชาวบ้านปลูกผักกันอยู่ โดยขออนุญาตใช้ที่ดินของปุ่ครูต้องเพิ่มเติมเพื่อทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจาก กศน.หนองเรือ การสร้างศูนย์เรียนรู้ขึ้นใหม่นี้ทำกันอย่างเรียบง่าย โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากชาวบ้านหนองแสง ใช้วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น ออกแบบให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ แบบเรียบง่าย และเริ่มมีการจัดพื้นที่เป็นนิทรรศการที่มีชีวิต เช่น การเลี้ยงปลา การเลี้ยงปลา การเลี้ยงปู การเลี้ยงกบ การเลี้ยงหมู การเลี้ยงเป็ด การปลูกผัก การทำปุ๋ยหมัก การทำสารจับใบแมลง มากมายหลากหลาย แต่ทุกอย่างไม่ได้ทำพร้อมกันทีเดียว แต่ค่อย ๆ ทำกันมาเรื่อย ๆ เป็นศูนย์เรียนรู้ที่ทำโดยชาวบ้าน และเพื่อชาวบ้านเอง

ครูต้องได้รับการสนับสนุน ทั้งร่างกาย แรงใจ งบประมาณ คำปรึกษา ทั้งจากครอบครัวที่เข้าใจพร้อมสนับสนุนอย่างเต็มกำลัง และยังได้รับการสนับสนุนการทำงานจากหัวหน้างาน คือ ผอ.บุญส่ง ทองเชื่อม ที่มีวิสัยทัศน์เรื่องการพัฒนาการเรียนรู้ของชาวบ้านแบบบูรณาการ รวมถึงแรงสนับสนุนจากกลุ่มชาวบ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมกันมาอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมหลาย ๆ อย่างที่เริ่มขยาย

ขยายรูปแบบและการเรียนรู้ ออกจากศูนย์การเรียนรู้ ไปอยู่ในพื้นที่สวนครัวหลังบ้าน หรือบางครอบครัวก็อยู่ในพื้นที่สวนหัวไร่ปลายนา เริ่มมีการสืบค้นครูชาวบ้านที่มีความถนัดในกิจกรรมของตนเอง และจัดให้ครูชาวบ้านได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้

ส่งผ่านประสบการณ์ให้ลูกหลาน และผู้สนใจมาศึกษาดูงาน

กิจกรรมหนึ่งที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับครูต้อง ภายใต้การสนับสนุนของ กศน.หนองเรือ คือ การได้ร่วมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านงานคัมภีร์ชุมชน ในโครงการ “ฟ้าหลังฝน” เกษตรอินทรีย์เพื่อการพึ่งพาตนเอง โดยงานนี้เป็นการพยายามขยายผลการเรียนรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ จากศูนย์เรียนรู้ ให้มาเป็นกิจกรรมที่ร่วมกันทำของกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน หรืออย่างน้อยที่สุด ก็ให้เกิดการปลูกผักสวนครัวเล็ก ๆ น้อย ๆ ไว้ใช้สอยในครัวเรือน และกลยุทธ์สำคัญที่คาดหวังก็คือ ต้องการให้เกิดความสามัคคี และการทำงานร่วมกันของชาวบ้านในแต่ละคุ้ม โดยพยายามให้ชาวบ้านมาเรียนรู้ระบบการทำงานร่วมกันผ่านกิจกรรมประกวดคุ่มน้าอยู่ ที่ต้องมีศาลาคุ่มไว้พักผ่อนพูดคุยปรึกษาหารือกัน มีการปลูกผักสวนครัว แต่กิจกรรมต่าง ๆ เป็นเพียง “เครื่องมือ” ที่ทำให้ชาวบ้านมาทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน ที่ต้องการสร้าง “สังคมแห่งการเรียนรู้” ภายใต้โครงการ “ฟ้าหลังฝน”

โจทย์ใหญ่ที่เกิดขึ้นจากการทำงานของครูต้องในช่วงที่ผ่านมา ก็คือ การขยายผลการเรียนรู้ให้เด็กและเยาวชน เพราะการทำงานกับผู้ใหญ่ถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์อยู่ในขั้นน่าพอใจ ซึ่งสมาชิกได้นำเอาความรู้ รูปแบบกิจกรรมกลับไปทำในพื้นที่ของตัวเอง ทั้งการปลูกผัก เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพที่ทำร่วมกันแล้วนำกลับไปใช้ในไร่นา ซึ่งเป็นการลดรายจ่ายเรื่องการทำการเกษตร และลดค่าใช้จ่ายเรื่องอาหารในครัวเรือน ซึ่งผลการเปลี่ยนแปลงในวิถีคิด และพฤติกรรมของสมาชิกที่เข้ามาเรียนรู้ในกลุ่ม ในช่วงระยะเวลา 3 ปี ที่ดำเนินกิจกรรมมา จึงถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์เป็นที่น่าพอใจ หากแต่ปัญหาเรื่องเด็กและเยาวชนในชุมชน ที่ถูกปล่อยเรื้อรังมานาน จึงเป็น โจทย์สำคัญว่าจะสามารถทำให้เด็กเขาเข้ามาเรียนรู้เรื่องราวดี ๆ ผ่านกิจกรรม ในฐานะที่กิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ “เป็นเครื่องมือ” ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนได้อย่างไร

มุมมองการพัฒนาเด็กและเยาวชนในเชิงพื้นที่

“เด็กและเยาวชน เป็นงานที่ผมอยากทำมานานแล้ว อยากทำมากด้วยแต่ผมไม่มีความรู้เรื่องพวกนี้เลย” เมื่อก่อนช่วงที่ครูต้องเริ่มทำศูนย์เรียนรู้ภายใต้โครงการฟ้าหลังฝน สิ่งที่พบในการทำกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มก็คือ พ่อแม่มักจะพาลูกหลานมาทำกิจกรรมด้วย บางทีก็เห็นมาช่วยชุดแปลงผัก บางทีเห็นมาช่วยให้อาหารปลา อาหารกบ ครูต้องเริ่มตั้งคำถามกับปรากฏการณ์ว่า ถ้าจะชวนเด็กๆ มาทำกิจกรรมกันเองเป็นกิจกรรมของเด็กๆ เองเลยจะเป็นอย่างไร? เพราะภาพที่ครูต้องกำลังครุ่นคิด กับ ภาพความทรงจำในอดีตสมัยเป็นวัยรุ่น มันเริ่มปะติดปะต่อ ทอดสะพานหากันในห้วงคำนึง.....

เมื่อก่อนผมคิดว่าผู้ใหญ่ให้ความสำคัญกับงานเยาวชนมาก แต่ก็ไม่ได้เป็นรูปแบบอะไร แต่งานเยาวชนในอดีตจะแทรกอยู่ในกิจกรรมบุญประเพณีของชุมชน ครูต้องเล่าว่า..เมื่อก่อนเวลาเรียกประชุมผู้ใหญ่ เขาก็จะเรียกประชุมเด็ก

และเยาวชนด้วย ในทุกๆ ครั้งที่จะมีการพูดคุยเตรียมงาน เพื่อทำกิจกรรมบุญประเพณีของชุมชนเรียกกันว่า “การลงวัด” เพราะการประชุมเมื่อก่อน จะมีการประชุมกันที่วัด ไม่ได้ประชุมกันกลางหมู่บ้านเหมือนทุกวันนี้ เวลาเรียกประชุมผู้ใหญ่ ก็จะเรียกประชุมเยาวชนด้วยแต่ไม่ได้ประชุมในวงเดียวกัน ผู้ใหญ่จะประชุมร่วมกันวงหนึ่ง และเยาวชนจะประชุมกันวงหนึ่ง ในวงประชุมของเยาวชน จะเป็นโอกาสพบปะจีบสาวๆ ไปด้วย มีการส่งปี่น้อยจีบกันในงานนั้นแหละ ครูต้องพูดถึงตรงนี้

เรื่องความรักของเด็กๆ จริงๆ แล้วมันเป็นเรื่องสวยงาม หากคนในวัยเด็กวัยเยาวชนจะรักให้เป็น รักให้มีขอบเขตความพอดีให้เกื้อหนุนกับการเรียน รักให้เป็นกำลังใจให้กันและกัน ไม่เติบโตไปถึงเรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เพราะการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรโดยขาดความยับยั้งชั่งใจนี้เอง ก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากมาย ทั้งเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ทั้งปัญหาความไม่พร้อมในการสร้างครอบครัวของเด็กๆ ซึ่งจริงๆ ปัญหา เองก็ไม่ได้เกิดเองโดยลำพังเช่นกัน หากแต่พัวพันกันทั้งหมด และในปัจจุบัน ระบบการสื่อสาร ทั้งโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต เป็นช่องทางให้เด็กและเยาวชนติดต่อกันได้ง่ายขึ้นรวดเร็วขึ้น เป็นสิ่งที่เด็ก และผู้ปกครองควรพึงระวัง ถ้าหากภูมิคุ้มกันจากครอบครัว ภูมิคุ้มกันจากชุมชนดี ก็มั่นใจได้ว่า ปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนก็จะลดน้อยลง

กลับมาที่เรื่องครูต้องกำลังพูดถึงกันต่อ....ครูต้องเล่าต่อให้ฟังว่า...ในการประชุมของกลุ่มผู้ใหญ่และเด็ก ก็จะเป็นไปในลักษณะพูดคุยหาข้อตกลง ไม่มีรูปแบบพิธีการอะไรมากมาย พอผู้ใหญ่ประชุมเสร็จก็จะมาถามกลุ่มเด็กๆ ว่า กลุ่มเยาวชนจะทำกิจกรรมอะไรกันบ้าง เช่น กิจกรรมทอดเทียน นอกจากกิจกรรมของผู้ใหญ่แล้วเด็กก็จะเสนอ การเตะฟุตบอลกระชับมิตรระหว่างหมู่บ้าน เป็นต้น

ครูต้องบอกว่า.....ในปัจจุบันเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านรวมตัวกันไม่ได้ และผู้ใหญ่ก็ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับงานเด็กและเยาวชน ผู้ใหญ่มองว่าเด็กคือเด็กเกรงเกินไป จึงไม่ให้ความสำคัญ ประกอบกับสภาพสังคมปัจจุบัน เด็กมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ยกเป็นหลายกลุ่มบางที่ก็มีการทะเลาะเบาะแว้งกันเอง ในชุมชนก็มี ความตั้งใจของครูต้องอยากให้เด็กมาทำงาน พาเด็กมาร่วมกิจกรรมของคุณย์เรียนรู้ที่ครูต้องได้ร่วมกันสร้างขึ้นมาที่บ้าน ทั้งนี้เพราะเห็นเด็กตามพ่อ ตามแม่มาทำงานที่คุณย์ ครูต้องเคยทำลองให้เด็กทำแปลงผักของตัวเอง ลงทุนให้ทำบ่อเลี้ยงปลาตุ๊ก สมทบกับที่เด็กออกเงินกันคนละสิบบาท เด็กก็

สนใจอยู่พักหนึ่ง แล้วก็ห่างหายไป ด้วยเหตุผลที่ว่า สถานที่ไกลเกินไป ต้อง
ซ่อมกีฬาคอนเซ็น ครูต้องจึงตั้งคำถามว่า “เด็กมองเป็นแค่เรื่องสนุกสนาน
ชั่วคราวหรือเปล่า” จะแก้ไขดำเนินการอย่างไรได้บ้าง หรือว่า ตัวเรายังมีวิธีการ
ทำงาน เครื่องมือในการทำงานกับเด็กที่ไม่เพียงพอ ... ซึ่งก็พยายามหาคำตอบอยู่
เช่นกัน ครูต้องสรุปบทเรียนเบื้องต้นเกี่ยวกับงานเยาวชนว่า

1. เงื่อนไข เวลาของเด็กในระบบเป็นตัวแปรสำคัญที่จะต้อง หา เวลา
จัดสรรเวลาให้ลงตัว ให้เด็กสามารถเข้าร่วมได้
2. วัยของเด็กเล็กที่ยังห่วยเล่น ห่วงความสนุกสนาน ควรหากิจกรรม
ให้สนุกเหมาะสมกับวัยกับการเรียนรู้ของเด็ก ๆ
3. อาจจะต้องต่อกิจกรรมกับทางโรงเรียนในชุมชนให้ครูในโรงเรียน
เกิดความเข้าใจ และต่อยอดกิจกรรมเข้าไปในโรงเรียนด้วย
4. นิสัยเด็กไม่เหมือนกัน เราต้องหมั่นสังเกต เราอาจต้องรวมเด็กที่มี
นิสัยคล้าย ๆ กันมาทำงานร่วมกันก่อน
5. เด็กปัจจุบันมองเรื่องการทำเกษตรเป็นเรื่องลำบาก เด็กคิดหิว คิด
กระจก แบ่ง เป็นคนเจ้าสำอาง จะปรับทัศนคติจุดนี้อย่างไร

การสรุปบทเรียนตัวเองของครูต้องเกี่ยวกับเรื่องเด็กและเยาวชน เป็น
เรื่องที่น่าคบคิดสำหรับคนเริ่มทำกิจกรรมเกี่ยวกับเยาวชนใหม่ ๆ ซึ่งมีหลักใหญ่
ใจความสำคัญที่ผู้เขียนคิดว่าสำคัญมากก็คือ การหมั่นสังเกตในสิ่งที่ตัวเองได้ทำ
ไปอยู่ตลอดเวลา นอกจากการสังเกต และยังมีคำถามตั้งคำถามกับตัวเอง กับ
กิจกรรมที่ทำ และพยายามหาคำตอบอย่างไม่ย่อท้อ ในลักษณะ “ทำไปเรียนรู้
ไป” อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ตัวคนทำงานเอง ก็ต้องหมั่นเติมเต็มความรู้ เป็น
คนที่พร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เรื่องราวใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา ทักษะ และ
กระบวนการในการทำงานกับเด็กและเยาวชน ไม่ได้มีคำตอบสำเร็จรูปเพียง
คำตอบเดียวว่าจะทำในลักษณะใด ไม่มีวิธีการที่เหมาะสมที่สุดถูกต้องที่สุดเสมอ

ไป ทุกอย่างต้องปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงของ ยุคสมัยและสังคม

งานเด็กและเยาวชน เป็นงานที่จำเป็นต้องหาวิธีการคลื่อนงาน เพราะ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน ทั้งปัญหายาเสพติด ปัญหาผู้สาว คนธรรมดาอย่าง “ครูต้อง” ก็เป็นอีกหนึ่งในพื้นเพองเล็กๆ ของ ชุมชนหมู่บ้าน ที่อยากจะหาวิธี และเครื่องมือการทำงานกับเด็กและเยาวชนใหม่ๆ เช่นเดียวกัน และพร้อมจะถ่ายทอดบทเรียนที่เป็นประโยชน์ให้กับกลุ่มเยาวชน ด้วยหวังให้เกิดการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น ให้ชุมชนหมู่บ้านน่าอยู่ ให้เด็กและ เยาวชนเติบโตเป็นพลังสำคัญของประเทศชาติต่อไป

กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ กับสถานต่องานเยาวชน

กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ ภายใต้การสนับสนุนของ กสน. หนองเรือ มี หลายกิจกรรมที่พร้อมจะจัดการให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะอาชีพ เกี่ยวกับ การเกษตรธรรมชาติ ที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้ และเลือกเรียนรู้ได้ตามความสนใจ หากแต่รูปแบบการถ่ายทอด ครูตัวเองก็ยังคงคิดว่าต้องพัฒนาวิธีการที่เหมาะสม ด้วยเช่นเดียวกัน

กบ กับการเรียนรู้ ของเด็กและเยาวชน

ผู้เขียน กับ ครูต้อง ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันหลายหน เกี่ยวกับเรื่อง กบ ว่าจริงๆ แล้วเรื่อง กบๆ นี้ช่างเป็นเรื่องที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีแรงจูงใจในการเชิญชวนให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่อง

อาชีพได้อย่างง่ายดาย หากแต่ต้องจัดกระบวนการให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ผ่าน

เรื่องราวของกบนี้เอง มีคำถาม เกี่ยวกับ เรื่องกบมากมาย ที่ชวนขบคิดหาคำตอบ ชวนให้ฉงน เช่น ทำไมกบถึงต้องจำศีล กบตัวผู้กับกบตัวเมียแตกต่างกันอย่างไร กบตัวผู้หรือกบตัวเมียที่ส่งเสียงร้อง อื้อ ๆ ๆ เวลาฝนตก คำตอบเหล่านี้ค้นหาได้

จาก การทดลองเลี้ยงกบผ่านการปฏิบัติจริง ซึ่งจริงๆ แล้วหากจะบอกเป็นคำตอบ เป็นคำบรรยายนั้นก็สมารถทำได้ แต่การเรียนรู้ ผ่านการตั้งคำถามและการลงมือ ทดลองปฏิบัติจริง นั้นน่าสนใจมากกว่าเยอะเลยทีเดียว

จริงๆ แล้ว ผู้เขียนเองก็ตั้งใจจะถอดความรู้เรื่องการเลี้ยงกบมาถ่ายทอด เป็นตัวหนังสือให้เราๆ ท่านๆ ได้อ่านกันเหมือนกัน แต่คิดทบทวน ดูแล้ว ไม่ ดึกว่า เพราะจริงๆ แล้วการเข้าถึงความรู้ในเรื่องเหล่านี้มีหลายช่องทาง มีความรู้ มีทางเลือกมากมาย เช่น ในอินเทอร์เน็ต ในหนังสือนิตยสารเกี่ยวกับการเกษตร ในตำราทั่วไป สำคัญที่เราเริ่มจะเรียนรู้มันหรือเปล่า บางทีการเรียนรู้อาจจะต้อง เริ่มต้นจากการสงสัย เริ่มต้นจากความอยาก แล้วจึงเริ่มแสวงหาความรู้ หาทง เลือกลงที่เหมาะสมทั้งกับตัวเอง กับสภาพพื้นที่ นี่ต่างหากจะเป็นการเรียนรู้ที่ ทรงคุณค่าสำหรับเรา

ในส่วนของคุณครูต้อง ครูต้องเองเลี้ยงกบมา ประมาณ สามปี เริ่มต้น เลี้ยงจากความสนใจ ความอยากรู้ เพราะพิจารณาเห็นแล้วว่า “กบ” เป็นแหล่ง โปรตีน แหล่งอาหาร ที่เลี้ยงง่าย โตเร็ว เพาะพันธุ์ได้ไม่ยาก ประกอบกับตลาด ในหมู่บ้านมีความต้องการบริโภคสูง ครูต้องเริ่มหาข้อมูลเกี่ยวกับกบ ตาม นิตยสาร หนังสือเกี่ยวกับการเกษตร ค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ดูสายพันธุ์ เรียนรู้ลักษณะนิสัย สอบถามผู้รู้ในท้องถิ่น และลงมือเริ่มปฏิบัติจริง ทั้งการเลี้ยง

ในบ่อดิน บ่อซีเมนต์ เลี้ยงในกระชัง ซึ่งต่างก็มีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป ทดลองทำทุกรูปแบบ ทั้งเลี้ยงทั้งเพาะพันธุ์ ทั้งทำกบนอกฤดู เจอปัญหา ร้อยแปด พันประการ ที่ต้องแก้ไขเรียนรู้ตลอดเวลา ทั้งเรื่องนกแอบมากินกบน้อย ปลา มา กัดกระชังขาดทำให้กบหนี กบไม่ยอมไข่ กบไม่ยอมกินอาหาร แต่หากเราสนุก กับกิจกรรมที่ทำ สนุกกับการเรียนรู้ ตรงนี้ต่างหากคือหลักใหญ่ใจความสำคัญ ในการเรียนรู้เรื่องอาชีพ

ฉะนั้นแล้วผู้เขียนคิดว่า ไม่ว่าจะเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ อาชีพ เหล่านี้ เป็นเพียงเครื่องมือในการเรียนรู้ เราจะเรียนรู้ผ่านอะไรก็ได้ สารของ เนื้อหาในการเรียนรู้จะถูกพัฒนาเป็นทักษะความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ที่ก็สำคัญ เหมือนกัน คือ สำคัญในแง่การต่อยอดความรู้เพื่อประยุกต์พัฒนาให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้น สิ่งที่ดีกว่า หากแต่สิ่งที่สำคัญเป็นแกนของกระบวนการเรียนรู้ก็คือ “วิธีการ เรียนรู้” ที่ต้องหมั่นสังเกต หมั่นตั้งคำถาม หมั่นหาคำตอบ ในสาระต่างๆ เรื่องที่เรา กำลังเรียนรู้ และในขณะเดียวกัน การตั้งคำถามก็มีใช้ตั้งขึ้นลอย ๆ อย่างเดียว การบันทึกเหตุการณ์ การจดบันทึกคำถาม จดบันทึกคำตอบจะช่วยให้เรา มีวิธี คิดที่เป็นระบบ ระเบียบมากยิ่งขึ้นด้วย

กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ที่ครูต้องได้ทำอยู่ ไม่ว่าจะ เป็น กิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ ทั้งกบ ปลา ไก่ เป็ด น่าน หมู กิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกผักชนิดต่าง ๆ การ ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ทำสารสกัดไล่แมลง การพัฒนา พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ฯลฯ จะเป็นกิจกรรมที่ไม่มี ความหมายสำหรับเด็กๆ เลย แม้จะมีความรู้อยู่เต็มศูนย์ แต่ไม่ถูกจัดกระบวนการให้เหมาะกับการรับรู้ของเด็กๆ

เรื่องนี้ยืนยันได้จาก ประสบการณ์ของผู้เขียนเอง เพราะเมื่อครั้งผู้เขียนพาเด็กที่ไปชะอำกลับมาถึง บ้าน ก็สรุปบทเรียนว่าได้เรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง สนใจเรื่องอะไรบ้าง มีเด็กคน

หนึ่งไปสนใจเกี่ยวกับเรื่องน้ำส้มควันไม้ ของเด็กที่ภาคเหนือ ที่ผู้เขียน งง ก็คือ
ทั้ง ๆ ที่เรื่องนี้เองที่ชุมชนเราเองก็มี ที่ศูนย์ครูต้องก็มี แต่เด็กไม่เคยสังเกต หรือ
สนใจ แต่กลับไปสนใจในต่างพื้นที่ ทำให้ผู้เขียนเองต้องกลับมาทบทวนใน
หลายๆ ประเด็นเช่นกัน ว่า ที่ผู้ใหญ่ๆ ทำกันนั้นมันเหมาะกับการเรียนรู้ของเด็ก
หรือไม่นั่นเอง

ก้าวต่อไปของงานเด็ก และเยาวชน กับศูนย์เรียนรู้ที่กินได้

เมื่อนานมาแล้วด้วยความสนิทสนมส่วนตัวผู้เขียนเองเคยพูดหยอกล้อครู
ต้องสมัยที่ทำศูนย์การเรียนรู้ใหม่ๆ ว่า “ครูต้องจะทำโซว์รูม ผัก เทรอ!!???”
ประมาณว่าที่เคยเห็นมาก่อนถ้าเป็นศูนย์เรียนรู้ก็ต้องมีของไว้โซว์ ไว้รับแขก ใคร
จะเก็บกินก็ยากเพราะห่วงเอาไว้โซว์แขกที่มาดูงานเสียเป็นส่วนใหญ่ผู้เขียนมา
รู้ภายหลังว่าครูตัวเองก็เคืองกับคำว่า “โซว์รูม” เหมือนกัน แต่อย่างน้อยที่สุด
ส่วนตัวผู้เขียนค่อนข้างดีใจกับความเป็นศูนย์เรียนรู้ของครูต้องในวันนี้ เพราะมัน
เป็นศูนย์เรียนรู้ที่กินได้ สร้างรายได้ สร้างประสบการณ์ให้กับสมาชิกในกลุ่ม และ
คณะศึกษาดูงานต่างๆ ที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน

มาชมกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้เล็กๆ แห่งนี้

คำว่า “ศูนย์เรียนรู้ที่กินได้” สื่อ

ความหมายโดยนัยอยู่สองความหมายใหญ่

ความหมายแรกนั้นหมายถึง การเข้ามาศึกษา

เรียนรู้ที่นี่แล้ว กลับออกไปต้องมีความรู้ หรือ

ความประทับใจที่จะกลับไปทำกิจกรรมอะไรซักอย่างเกี่ยวกับการเกษตร หรือ

ประยุกต์การทำกรเกษตรที่ทำอยู่แล้วให้พัฒนาต่อยอดดีขึ้น สร้างให้ตัวเองมี

อาชีพมีรายได้ ทำมาหากินได้ หรือความหมายที่สอง ใครที่เป็นสมาชิกแล้วเข้ามาที่นี่สามารถเก็บหาผักไปรับประทานได้จากแปลงผัก หาปลาจากบ่อ เพราะทุกอย่างเราปลูกไว้กิน เลี้ยงไว้กิน ด้วย หรือกลุ่มใดจะมาใช้สถานที่ของศูนย์ทำกิจกรรมก็ได้ไม่มีปัญหาขอให้บอกล่วงหน้าเท่านั้น

การเพิ่มเติมสื่อการเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น หรือแม้แต่เรื่องการเรียนรู้ผ่านบ้านดิน เป็นสิ่งที่ครูต้องพยายามทำและรื้อฟื้นภูมิปัญญาของหมู่บ้านดี ๆ ให้กลับมาทำหน้าที่รับใช้ชุมชนบ้านหนองแสงเช่นกัน จริงๆ แล้วครูต้องมีความเชื่อว่ากิจกรรมทุกอย่างสามารถแทรกกระบวนการเรียนรู้ของเด็กเข้าไปได้ แต่ที่ผ่านมาก็ไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร แต่โชคดีมาก ๆ ที่สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิสยามกัมมาจล ได้สนับสนุนงบประมาณส่วนหนึ่งมาสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เด็ก ๆ ได้เริ่มทำกิจกรรมการเรียนรู้หลาย ๆ อย่าง ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี ใน การที่จะสร้างรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับเด็กบ้านหนองแสง แต่ก็ต้องช่วยกันคิดอีกเช่นกันว่าจะสร้าง “เครื่องมือ” การเรียนรู้อย่างไรให้เหมาะสม

กิจกรรมอย่างหนึ่งที่ ครูต้อง ร่วมกับน้ำหนูแดง น้ำโชค น้ำหนุ่ม และ คณะกรรมการหมู่บ้านหนองแสง ได้ทดลองจัดงานลอยกระทงและการแข่งเรือโบราณ โดยให้เด็กในหมู่บ้านซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนฮักถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ทำกระทงขาย ได้ร่วมแสดงการเล่นท้องถิ่น แสดงละคร ร่วมแข่งเรือ และชกมวยทะเล ได้รับผลเป็นที่น่าพอใจ ทำให้กิจกรรมของเด็กมีชีวิตชีวาขึ้น และเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างพื้นที่ให้เด็กได้มีพื้นที่ในการแสดงออกในเรื่องดี ๆ ซึ่งทำให้ผู้ใหญ่ในชุมชนเห็นความสำคัญว่าเด็กเองก็มีความกล้า มีความสามารถในการจัดกิจกรรม และเชื่อมั่นว่าในอนาคตเด็กจะสามารถสร้างพื้นที่การทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ในชุมชนได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นผู้เขียนคิดว่า ความหมายหนึ่งของศูนย์เรียนรู้ของครูต้อง อาจจะหมายรวมไปถึงการไม่ได้ยึดติด

กับพื้นที่หรือขอบเขตเพียงรั้วของคุณ์เรียนรู้ เพราะปริมาณของการเรียนรู้มัน ไร้ขอบเขต คุณ์การเรียนรู้ที่มีชีวิตมีจิตวิญญาณจึงอยู่ในทุกแห่งหนของการ เรียนรู้ ภายใต้กระบวนการสร้างวิธีการเรียนรู้ดี ๆ และเหมาะสมกับการเรียนรู้ ต่างหาก

หากมองในมุมของการมีทุนของคุณ์เรียนรู้ เป็นทุนที่เอื้อในการพัฒนา งานเด็กและเยาวชน ซึ่งนอกจากบทเรียนเบื้องต้นที่ได้สรุปไว้แล้ว ครูต้องได้บอก ผ่านผู้เขียนว่า มีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของ กิจกรรมที่คุณ์ ในบางกิจกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ เราอาจจะอาศัยหลักคิดเพียงไม่กี่ อย่าง เช่น ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต และเรื่องจิตอาสา และมาจัดกระบวนการให้ เกิดการเรียนรู้เรื่องเหล่านี้ผ่านความรู้ที่มีอยู่ของคุณ์เรียนรู้ที่มีอยู่แล้ว จึงเป็นเรื่อง ที่คนทำงาน และผู้ใหญ่ในชุมชนต้องมาช่วยกันขบคิด หาทางออก ที่ผ่านมา เหมือนไปเน้นการทำงานไม่ตรงจุด เราไปเน้นตัวกิจกรรมมากเกินไป แต่ลืมนึกถึง หัวใจของการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข และสนุกสนานไปใน ขณะเดียวกัน

ทุนความรู้ ทุนบุคคล เป็นสิ่งสำคัญที่พื้นที่การทำงานของครูต้องมีอยู่ แล้ว คงเหลือแต่การจัดการ และการประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นให้ ได้มาร่วมทำงาน ทำกิจกรรมดี ๆ ให้กับเยาวชนในตำบลบ้านผือ ได้สร้างสรรค์สิ่ง ดี ๆ ให้กับสังคมต่อไป

